

poprzedni nr tel - 809/1536
V/114

Chełmno
PAP
** Lastempowski Brunon
ps. „Sergiusz”
M-839/1536 Pom.

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Zastępcowski Bronow.....

J: M-839/1536 3om.....

Chelmski PAP.....

I./1. Relacja k. 20 s. 1-20

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora k. 17 s. 1-21

II. Materiały uzupełniające relację k. 5 s. 1-5

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ... k. 12 s. 1-15

IV. Korespondencja

1). z Muzeum Stuttgart k. 4 s. 1-4

2). obozowa k. 1 s. 1-2

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 5

VI. Fotografie brak.

I/1. Relacja własna: - Zastempowski Brunon

1. Życiorys B. Zastempowskiego, rękopis, kserokopia

k.1 s. 1-2

2. Relacja własna B. Zastempowskiego, maszynopis

k.4 s. 3-5

3. Relacja własna B. Zastempowskiego, maszynopis

k.2 s. 6-7

5. "Kartki z mojego życia" - relacja B. Zastempowskiego, maszynopis

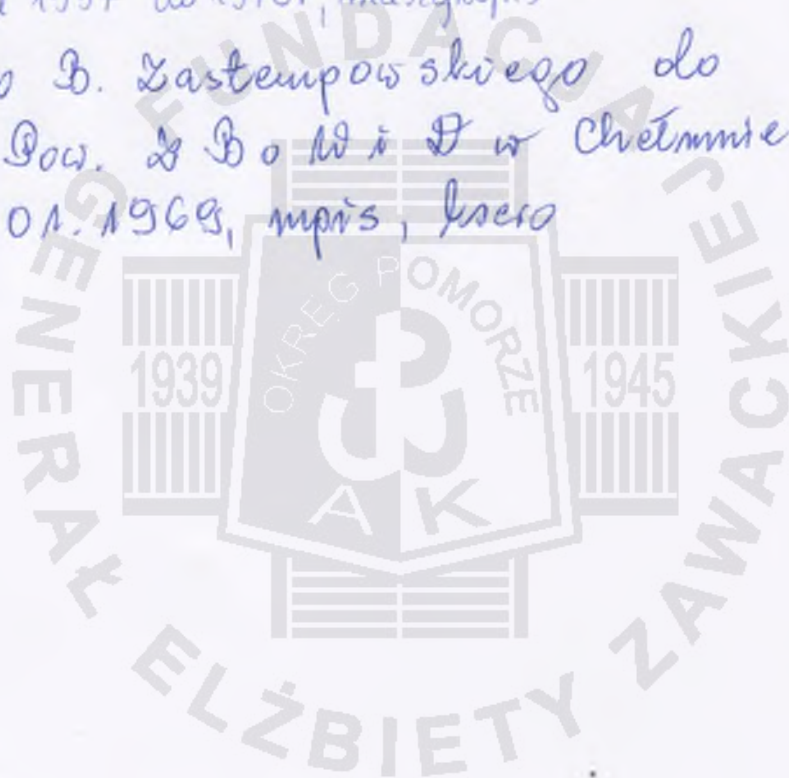
k.10 s. 8-17

6. Dane dotyczące działalności B. Zastempowskiego w latach od 1937 do 1976r, maszynopis

k.2 s. 18-19

7. Listy B. Zastempowskiego do Zap. Dow. 2 BoWiP w Chetmie z 28. 01. 1969, mpis, ksero

k.1 s. 20

Wychowaniem się 28. sierpnia 1914 r. w Berlinie (Włocławek) jako
 księżniczki, matki: Franciszka Adama Wolff. W roku 1919 wróciła
 do rodziców do Polki. Po 4 latach studiów podległa
 egzaminu do 1 klasy Filozofii Gimnazjum Męskiego, Typu
 średnio-klasowego im. Króla Kazimierza Jagiellończyka w Chetmie.

W roku 1937 podjęła egzamin dojrzałości z łaciny i niemieckiego.
 Po zdaniu matury odbyła służbę wojskową i dystrybucyjną
 w 1938 w Polce przy szpitalu Rezerwy przy 65 p.p. i Gudderze, który odbyła
 z zamiarem powrotu do kraju i wyjechała do Berlina podległa
 egzaminu i promocyjny do 65 p.p. i Gudderze jako et-ce et-cetera.

65 p.p. był moim pierwszym miejscem. Po zdaniu
 matury w roku 1938 wyjechała do Włocławka w Poznaniu,
 gdzie uczyła się, studiowała i w roku 1938 wyjechała do Poznania,
 gdzie uczyła się, studiowała i w roku 1938 wyjechała do Poznania,

11. W tym czasie przejechała do Chetmie. 15. sierpnia
 1939 r. podjęła promocyjny i odbyła przy kompozycji
 koncertowej i wyjechała do Berlina podległa, jako part. et-ce
 et-cetera i 65 p.p. Wyjechała do Berlina i walczyła pod Gudderem,
 Lorcem, nad Zyrardą i 1. Przemysłu Konspiracyjnego; do Berlina
 miażdżąc dotarła w 20 września 1939 r. pod Włocławek.

Przejechała z przesiadkami do Berlina i Pabjanowa, Głuchowa
 i 2. Poznania. Jako uczestnik walczyła pod Włocławkiem, podległa
 do Berlina i 15. 11. października 1939 r. Przeszła do Berlina
 podległa i Chetmie. W grudniu 1941 r. wyjechała do Berlina
 matryki, w której ma 2 dzieci, syna i córkę. W grudniu
 1941 r. otrzymała pracę w Fabryce Młynów Rolniczych R. Peters
 i Chetmie jako et-ce et-cetera. W roku 1942 wyjechała do organizacji
 podległa "Polski Armii Powstania" (PAP) jako podległa

funkcji dzieł i kompanii. W roku 1944 (sierpień) powołano
 do zastępowania funkcji i po powrocie z wojny i służby w
 i 2. Brygady, powołano do transportu do obwodu Kamieńca-
 ruzkiego do Struszcza, Ręko Gdanin. W tym samym czasie obw. ^{14.8} 1945 r.
 T. ex. „Chyba śmierci” roku 1945 z 5 wylewami pod Przemysłem
 Gdanin w celu p. transportu. Do czasu powołania 15 marca 1945 r.
 Od 1. kwietnia 1945 r. powołano jako menedżer techn. fizyczny, przedtem
 jako jako menedżer P.W. z L. L. Ojciec w Warszawie m. M. Kopernicka
 z Chetmowa. W roku 1947 roku powołano do pracy jako N.P. z Akademią
 Wzrost. Fizyczny i Wzrostu. W roku 1950 powołano do pracy w Gdyni
 na stanowisku sekretarza i w tym samym czasie z Hornem
 W roku 1965 po studiach powołano do pracy w Akademię Wzrostu
 Fizyczny i Wzrostu jako asystenta kierownika p. fizycznym
 klubem. W roku 1972 otrzymał tytuł naukowy na profesora
 nauk ścisłych. Obecnie dzieł: powołano do L. Ojciec w Warszawie,
 L. Ojciec w Warszawie P. L. P. R., otrzymał ^{reprezentacja} ZBO: W D, przedmiotem
 naukowy jako T. W. W. G., szefu sekcji i L. Ojciec w Warszawie ^{ośrodek} Kierownik i
 powołano 3x do pracy „Medycyna Biologiczna i Holistyczna” z X
 „Odcinek Granzele” i Odcinek Odcinek na podstawie i powołano do pracy
 w Gdyni, w tym samym czasie w P. L. Ojciec w Warszawie, w tym samym czasie
 powołano.

Urodziłem się 28 sierpnia 1914 r. w Berlinie (Niemcy) z ojca Stanisława i matki Franciszki z domu Wolff. W roku 1919 wróciłem z rodzicami do ich macieżystego miasta do Chełmna. Po 4 klasach szkoły podstawowej zdałem egzamin do I klasy Państwowego Gimnazjum Męskiego, typu staro-klasycznego w Chełmnie im. Króla Kazimierza Jagiellonczyka. W roku 1937 zdałem egzamin dojrzałości w tymże gimnazjum. Po zdaniu matury odbyłem służbę wojskową w Dywizyjnym Kursie Podchorążych Rezerwy przy 65 pp. w Grudziądzu, który ukończyłem z wynikiem pomyslnym i uzyskałem stopień kaprała podchorążego rezerwy i przeniesiony do 65 pp. w Grudziądzu jako d-ca drużyny. 65 pp. był moim pułkiem macieżyстым. Po ukończeniu służby wojskowej w roku 1938 wstąpiłem na Uniwersytet Poznański, wydział lekarski, studium wychowania fizycznego. Wybuch II Wojny Światowej przerwał mi dalsze studia. 15 sierpnia 1939 r. zostałem powołany na ćwiczenia wojskowe i już więcej nie wróciłem do cywila, gdyż w tym czasie 1. wrzesnia 1939 r. nastąpiła agresja hitlerowska na naszą Ojczyznę. Odbyłem całą kampanie wrzesniową - wojnę obronną w stopniu plutonowego podchorążego, jako zastępca d-cy plutonu w 65 pp. Brałem udział w walkach pod Grudziądzem (Annowo), Łowiczem, nad Bzurą i w Puszczy Kampinowskiej, w Armii " Pomorze". Do niewoli hitlerowskiej dostałem się 20 wrzesnia 1939 r. pod Warszawą. Przebywałem w przejściowym obozie jenieckim w Pabianicach, Sieradzu i w Poznaniu. Jako uczestnik walk pod Warszawą (zaswiadczenie-Entlassungsbescheinigung, Gruppe Scheckendorff IB, Posen, den 15. 10. 1939) i ciężko chory zostałem zwolniony z obozu jenieckiego z Poznania 15. października 1939 r. Po powrocie do domu, ukrywałem się początkowo, a potem wyznaczony przez Urząd Pracy, pracowałem w fabryce R. Peters w Chełmnie jako siła biurowa. W roku 1942 wstąpiłem do organizacji podziemnej " Polska Armia Powstania" (PAP) jako d-ca II kompanii. W sierpniu 1944 r. zostałem aresztowany przez gestapo. Po przebyciu więzienia w Chełmnie i w Bydgoszczy, zostałem przewieziony do obozu koncentracyjnego do Stutthofu, gdzie przebywałem aż do chwili ewakuacji obozu, która nastąpiła 25. stycznia 1945 r. W czasie tak zw. " marszu śmierci" udało mi się z 6 kolegami uciec z transportu. Do Chełmna wróciłem po różnych przygodach 15 marca 1945 r. W roku 1941 wstąpiłem w związek małżeński, z którego mam 2 dzieci, syna i córkę.

Od 1 kwietnia 1945 r. zacząłem pracować jako nauczyciel wychowania fizycznego i chemii do chwili mojego przejścia na emeryturę w roku 1975 w Liceum Ogólnokształcącym w Chełmnie, gdzie do obecnej chwili pracuję jeszcze, mając kilka godzin w szkole, wykładając przedmiot przysposobienie wojskowe.

W roku 1965 po studiach zaocznych na Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie, zdałem egzamin magisterski z wynikiem bardzo dobrym. W roku 1972 otrzymałem nominację na stanowisko Profesora Szkoła Średniej, a w roku 1974 nominację na stanowisko Nauczyciela Dyplomowanego. Również w czerwcu 1974 r. otrzymałem nagrodę II Stopnia Ministra Oświaty, za wybitne osiągnięcia w pracy dydaktycznej.

Praca polityczno-społeczna:

W roku 1945 wstąpiłem do Polskiej Partii Socjalistycznej, a po zjednoczeniu do Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Chełmnie.

Również w roku 1946 wstąpiłem do Polskiego Związku b. Więźniów Politycznych, a po zjednoczeniu do Związku Bojowników o Wolność i Demokrację w Chełmnie. Pełniłem tam początkowo funkcję sekretarza, członka zarządu i obecnie członka Komisji Współpracy z Młodzieżą, jako prelegent. Pracuję również w Froncie Jedności Narodu, jestem członkiem Komisji Komitetu Obwodowego nr.7, członkiem Komitetu Osiedlowego nr.2, członkiem Związku Nauczycielstwa Polskiego, przewodniczącym szkolnego Koła Towarzystwa Krzewienia Kultury Świeckiej, oraz pracuję również na polu sportowym, jako członek Zarządu Koła Sportowego "Start"-Nadwisłanin, członek Zarządu Szkolnego Związku Sportowego (b.wiceprzewodniczący - Honorowa Odznaka Za Zasługi w sporcie Szkolnym), sędzią okręgowym w koszykówce, sędzią związkowym w lekkiej atletyce, piłce ręcznej.

Jestem również członkiem Polskiego Towarzystwa Walki z Kalectwem, należąc do Związku Magistrów Wychowania Fizycznego, pracujących w rehabilitacji. Od 14 lat jestem instruktorem w Międzydzielniowym Ognisku Kultury Fizycznej Inwalidów "Start" w Bydgoszczy, obecnie Wojewódzkie Zrzeszenie Sportowe Spółdzielczości Pracy "Start" w Toruniu, prowadząc zajęcia rehabilitacyjne w Spółdzielni Inwalidów "I Maja" w Chełmnie.

Od 2 stycznia 1977 r. jestem członkiem Związku Inwalidów Wojennych PRL w Chełmnie, jako członek Zarządu i przewodniczący Komisji do spraw współpracy z młodzieżą - prelegent. Inwalidztwo wojenne II grupy, wskutek inwalidztwa pozostającego w związku z pobytem w obozie koncentracyjnym. Z okazji Rocznicy 35-lecia Ludowego Wojska Polskiego i 60-lecia Niepodległości Polski za szczególnie ofiarną i zaangażowaną postawę w sprawowaniu statutowych obowiązków członka ZIW - dyplom, oraz za opracowanie w

-4-

-3- 5

ramach ogłoszonego Konkursu pod hasłem " Pamięci Historycznej
Czynów Żołnierskich" -pracy pt. "Milknące Echa" - dyplom 30.V.1979 r.

Posiadane Odznaczenia:

- ✓ 1. Złoty Krzyż Zasługi" URP-1974 r.
- ✓ 2. Srebrny Medal Zasłużony na Polu Chwały" URP - 1974 r. ✓
- ✓ 3. "Medal Zwycięstwa i Wolności" KRN - 1948 r. ✓
- ✓ 4. "Medal Zwycięstwa i Wolności" URP - 1959 r. ✓
- ✓ 5. "Medal Zwycięstwa i Wolności" URP - 1973 r. ✓
- ✓ 6. " Odznaka Grunwaldu " NDWP-1958 r. ✓
- ✓ 7. "Odznaka Grunwaldu" NDWP - 1962 r. ✓
8. Odznaka Pamiątkowa "Służba Polsce" 3 Bryg.PO-SP.1949 r.

W XXX rocznicę powstania Związku Bojowników o Wolność i Demokrację -Prezydium Zarządu Wojewódzkiego w Toruniu w imieniu Wojewódzkiej Organizacji w dniu 29.listopada 1979 r. otrzymałem list pochwalny.

Posiadam zaświadczenie kombatanckie nr.090348 -Torun 1976 r.

Powysze dane, które podałem są wiarygodne i mogę w każdej chwili przedłożyć na nie dowody.

Brunon Zastempowski

legitymacja ZBoWiD nr.054700

Urodziłem się 28 sierpnia 1914 r. w Berlinie (Niemcy) z ojca Stanisława i matki Franciszki z domu Wolff. W roku 1919 wróciłem z rodzicami do ich macierzystego miasta do Chełmna. W roku 1937 zdałem egzamin dojrzałości w Gimnazjum Męskim, typu staro-klasycznego, im Króla Kazimierza Jagiellonczyka w Chełmnie. Po zdaniu matury odbyłem służbę wojskową w Dywizyjnym Kursie Podchorążych Rezerwy przy 65 pp. w Grudziądzu, uzyskując stopień kaprała podchorążego rezerwy i przeniesiony do 65 pp. w Grudziądzu, jako d-ca drużyny. Po ukończeniu służby wojskowej w roku 1938 wstąpiłem na Uniwersytet Poznański, wydział lekarski, studium wychowania fizycznego. Wybuch II Wojny Światowej przerwał mi dalsze studia. 15 sierpnia 1939 r. zostałem powołany na ćwiczenia wojskowe do 65 pp. w Grudziądzu i tam w czasie ćwiczeń zastała mnie wojna. Odbyłem całą kampanię wrześniową w Armii "Pomorze" w stopniu plutonowego-podchorążego, jako zastępca d-cy plutonu. Brałem udział w walkach pod Grudziądzem (Annowo), Żowiczem, nad Bzurą i w Puszczy Kampinowskiej. Do niewoli dostałem się 20. września 1939 r. pod Warszawą. Przebywałem w przejściowym obozie jenieckim w Pabianicach, Sieradzu i w Poznaniu. Na skutek ciężkiej choroby zostałem zwolniony z obozu jenieckiego z Poznania 15. października 1939 r. Po powrocie do domu, ukrywałem się początkowo, a potem wznaczony przez niemiecki urząd pracy, pracowałem w fabryce R. Peters w Chełmnie. Terror okupanta hitlerowskiego nie złamał ducha walki u ludności polskiej z Chełmna i powiatu. Na terenie miasta i powiatu działało kilka organizacji konspiracyjnych. Ja wstąpiłem do jednej z pierwszych do "Polskiej Armii Powstania" (PAP), którą w listopadzie 1942 r. Organizacja ta powstała 6. stycznia 1940 r. w Toruniu. W Chełmnie istniała jej Komenda Rejonowa (zwana też batalionem), na czele której stał mój kolega szkolny Alfons Klementowski, a zastępcą jego był Józef Kulas, już dziś nieżyjący. W skład batalionu wchodziły trzy kompanie (podrejonny). Dowódcą I kompanii był kol. Jerzy Albertyn - już nieżyjący, II kompanii ja, i III kompanii były podoficer 66pp. Bronisław ~~Lejkowski~~ Lejkowski - też już nieżyjący. Główną swą działalność skierowała PAP na akcję wywiadowczą i sabotażową, oraz na przygotowanie się do powstania zbrojnego, wraz z zbliżeniem się wojsk radzieckich. W sierpniu 1943 r. gestapo dokonało masowych aresztowań członków PAP w Toruniu i w Chełmnie. Ja narażone aresztowania uniknąłem, lecz działaliśmy dalej skrycie. W sierpniu 1944 r. zostałem zostałem aresztowany przez gestapo. Po przebyciu więzienia w Chełmnie

i w Bydgoszczy, zostałem przewieziony do obozu koncentracyjnego do Stutthofu, gdzie przebywałem aż do chwili ewakuacji obozu, która nastąpiła 25. stycznia 1945 r. W czasie tak zwanego "marszu śmierci" udało mi się z 6 kolegami uciec z transportu. Do domu wróciłem 15 marca 1945 r. Od 1. kwietnia 1945 r. zacząłem pracować jako nauczyciel wychowania fizycznego, chemii i przysposobienia wojskowego w Liceum Ogólnokształcącym im. Mikołaja Kopernika w Chełmnie. W międzyczasie zaoferowałem egzamin magisterski na Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie. W roku 1975 przeszedłem na emeryturę.

W roku 1945 wstąpiłem do Polskiej Partii Socjalistycznej, po zjednoczeniu do Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Chełmnie. Od 1946 roku byłem członkiem Związku b. Więźniów Politycznych, a potem członkiem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację. Do dziś jestem członkiem Sekcji Historycznej i komisji Współpracy z Młodzieżą, jako prelegent. Od stycznia 1977 r. jestem członkiem Związku Inwalidów Wojennych PRL, pełniąc funkcję członka Zarządu.

Posiadane odznaczenia:

1. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polskiego
URP. 7.10.1981 r. nr. 1184-81-99
2. Złoty Krzyż Zasługi URP-1974 21.08.1974 nr. 483-74-24
3. Srebrny Medal "Zasłużonym na Polu Chwały" URP-13.02.1974 r.
nr. 154-73-159
4. "Medal Zwycięstwa i Wolności" KRN. 12.06.1948 r. nr. 18490
5. "Medal Zwycięstwa i Wolności" URP. 25.08.1959 r. nr. D-60385
6. "Odznaka Grunwaldu" NDWP. 15.11.1958 r.
7. Medal " Za udział w Wojnie Obronnej 1939 r. URP.-12.05.1982 r.
nr. 196-82-132 MW
8. Odznaka honorowa "Zasłużonego Działacza ZIW." Zarząd Główny
ZIW PRL - 30.04.1981 r.

(-) Brunon Zastempowski

leg. ZBOWiD. Nr. 054700

" S e r g i u s z "

" Pamięci historycznej czynów żołnierskich "

W śmiertelny tan, w piekielny bój
Gdy świt się pierwszy budzi,
Przez polski łan, przez trud i znój,
Szedł łańcuch szarych ludzi.
Wśród huku dział, bez pieśni słów,
choć słońca żre spiekota,
Ich poniosł szal do sławy znów
- to piechota.

(Autor nieznany)

" Milknące Echa "

Kartki z mojego życia .

Wszystko co tutaj przeczytacie jest absolutną prawdą, jakkolwiek słowa i pamięć ludzka niezbyt udolnie po tylu latach potrafią odtworzyć precyzję każdego szczegółu. W wspomnieniach swych starałem się przedstawić zdarzenia i fakty tak, jak je wówczas widziałem, odczuwałem, zapamiętałem, usiłując jak najwierniej oddać obiektywną prawdę.

Od tamtych lat iziela nas już 40 lat. Ale każdy kolejny rok dorzuca do zbiornicy pamięci narodowej nowe okruchy faktów, pomnaża refleksje, odświeża wspomnienia. Wspomnienia pięciu lat wojny, walki i cierpienia narodu polskiego. Lata, które odcisnęły tak trwałe ślady w świadomości i pamięci każdego Polaka.

Krótko opiszę okres międzywojenny. Chodziłem do Państwowego Gimnazjum Męskiego, typu staroklasycznego im. Króla Kazimierza Jagiellonczyka w Chełmie. W roku 1937 zdałem egzamin dojrzałości w tymże gimnazjum. Po zdaniu matury odbyłem służbę wojskową w Dywizyjnym Kursie Podchorążych Rezerwy przy 65 pp. w Grudziądzu, uzyskując stopień kaprała podchorążego rezerwy. Po ukończeniu podchorążówki zostałem przeniesiony do 65 pp. w Grudziądzu, jako dowca drużyny. Po ukończeniu służby wojskowej we wrześniu 1938 r. wstąpiłem na Uniwersytet Poznański, wydział lekarski, studium wychowania fizycznego. Oprócz lat szkolnych, lata studenckie były moimi najszczęśliwszymi wspomnieniami. Niestety zdradziecki napad Niemców hitlerowskich na Polskę, przerwał mi dalsze studia i marzenia moje na okres 6 lat zostały tak brutalnie zniszczone.

15 sierpnia 1939 r. zostałem powołany na ćwiczenia wojskowe do mojego macierzystego pułku 65 pp. w Grudziądzu.

Coraz częściej ukazywały się na czołowych szpaltach gazet niepokojące wieści, atmosfera stawała się coraz bardziej gorąca, powszechnie mówiono o nieuniknionej wojnie z Niemcami.

Nikt jednak nie wierzył w konflikt zbrojny z Niemcami, aczkolwiek atmosfera polityczna zaostrzała się i przybierała na sile z każdym dniem, co uwidaczniało się w prasie codziennej.

Atmosfera w pułku była bardzo dobra. Żołnierze mówili, niech tylko Niemcy spróbują - to przejedziemy się na nich ich barkach aż do Berlina, sprawimy im drugie takie lanie jak pod Grunwaldem w 1410 roku, że oddech im się raz na zawsze wojny.

Jesteśmy przecież "Silni, Zwarci i Gotowi" - "Nie oddamy im ani guzika", tak głośniły afisze rozlepiane po miastach. Były to prorocze słowa. Ale żeby się one spełniły, należało czekać długich sześć lat okupacji hitlerowskiej, wypić kielich goryczy klęski i rezczarowań oraz przejść całą gehenną cierpień narodu polskiego, przeogromnych ofiar i morza wylanej niewinnej krwi najlepszych synów Ojczyzny.

24 sierpnia 1939 r. przeprowadzona została częściowa mobilizacja. Już od rana zostałem wyznaczony przez dowódctwo do przyjmowania zmobilizowanych żołnierzy. Cały dzień siedziałem z kolegami na wartowni, przyjmując przybywających rezerwistów, nie mając nawet czasu na zjedzenie czegoś. Miałem jeszcze tyle czasu, aby oddać moje osobiste rzeczy jak mundur własny, książki i inne rzeczy do magazynu koszarowego. Nie otrzymałem nawet munduru polowego, byłem w tym samym mundurze, który otrzymałem, gdy zostałem powołany na ćwiczenia. Nie otrzymałem nawet znaczka rozpoznawczego (w czasie kampanii sam sobie napisałem na kawałeczku kartonu moje nazwisko i imię, stopień wojskowy, datę urodzenia, imiona rodziców, miejsce zamieszkania i przynależność do pułku), że wrazie śmierci wiadano kto i kim jestem.

W godzinach popołudniowych ogłoszono alarm dla całego pułku na dziedzińcu koszar. Po odebraniu sprzętu mobilizacyjnego jak amunicję ostrą, maski przeciwgazowe i inny sprzęt żołnierski, po odebraniu raportu przez ówczesnego d-cę pułku pułk. dypl. Switalskiego, kapelani wojskowi różnych wyznań jak rzymsko-katolicki, prawosławny, ewangelicki i wyznania mojżeszowego, po odprawieniu przez nich egzekwi religijnych, wyruszyliśmy batalionami w nieznaną - na front.

Godziny mijały w atmosferze niepokoju i podniecenia. Wtajemniczeni po cichu mówili, że ma być ogłoszona ogólna mobilizacja, która ma zastraszyć hitlerowców. A my idziemy tylko obsadzić na wszelki wypadek granice nasze.

Moja kompania została rozmieszczona na tkzw. Górach Książących pod Grudziądzem. Na drugi dzień otrzymałem rozkaz przez gońca do zajęcia stanowiska na stacji Cwczarki. Tam 28 sierpnia drużyna moja wyprawiła mi urodziny. Otrzymałem od moich chłopców, a miałem ich 18-stu, świeże kwiaty polne i serdeczne życzenia od nich i od zawiadowcy stacji i jego małżonki. 31. sierpnia wieczorem skupiliśmy się przy radiodbiorniku zawiadowcy stacji, aby usłyszeć najnowsze wiadomości. Po komunikatach o coraz nowych prowokacyjnych incydentach granicznych ze strony hitlerowskich

band, usłyszeliśmy głos Prezydenta Polski prof. Ignacego Mościckiego, ogłaszający ogólną mobilizację. Po 2 czy 3 godzinach ten sam głos Prezydenta, odwołujący ogólną mobilizację. Odetchnęliśmy wszyscy. Wojny chyba nie będzie. Niemcy stchórzyli. Ale było to nie prawdą. O północy znowu odezwał się głos Prezydenta, ogłaszający już prawdziwą mobilizację. A więc stało się. Wojna prawdopodobnie będzie.

Zaraz o północy goniec kompanijny przyniósł mi rozkaz, aby natychmiast połączyć się z resztą kompanii w umówionym miejscu. Po zebraniu żołnierzy pożegnaliśmy się serdecznie z gospodarzami stacji i połączyliśmy się z kompanią. Zajęliśmy miejsca na wzgórzach wsi Annowo. Po odprawie już w warunkach polowych i w ciemnościach, dowódca kompanii krótko zapoznał nas z sytuacją, oraz zarządził pogotowie bojowe. Przyszedszy do mojej drużyny, kazałem im zająć odpowiednie stanowiska bojowe, zamaskować je i po wykonaniu tego zadania, ułożyliśmy się wszyscy, każdy na swoim stanowisku do spoczynku, czekając na wiadome, co będzie.

Była godzina 4,45 - piątek - 1. września 1939 r. Przebudziłem się. W pierwszej chwili wydawało mi się, że gdzieś w oddali szaleje burza, której odgłosy aż tu słychać. Pozejrzałem się wokół. Niebo było zachmurzone, okolice utulały sine mgły, lecz nic nie wskazywało na burzę. Zapowiadała się raczej piękna słoneczna pogoda. A jednak dalekie grzmoty przybierały na sile. Co się dzieje? Wygląda na to, że gdzieś daleko grzmi artyleria, a może to ćwiczenia artyleryjskie, może nasza artyleria się wstrzeliwuje na określone cele? A może to już wojna - pomyślałem. Z niepokojem nasłuchiwałem dalekiego odgłosu z północy, którego grzmot coraz bardziej przybierał na sile. Jak było do przewidzenia, wojna jednak rozpoczęła się. W godzinach przedpołudniowych przelciał nad nami samolot. Na początku myśleliśmy, że to jest nasz samolot, zaczęliśmy do niego kiwać, gdyż znaki rozpoznawcze były bardzo niewyraźne. Samolot ów, zrobiwszy jeszcze raz okrążenie nad nami, zniżył się i w tym posypała się na nas seria z pokładowego karabinu maszynowego. Od tej chwili uwierzyliśmy, że to jednak jest wojna.

Pierwszego dnia wojny obserwowaliśmy z naszych pozycji natarcie jednej z kompanii 64 pp. na wieś Dąbrówka. Pod wieczór kompania moja otrzymała rozkaz wsparcia nacierającej kompanii na wyżej wymienioną wieś. I tu przeszedłem pierwszy chrzest bojowy, tu oddałem pierwsze strzały do ukrywających się we wsi Niemców. Wieś zdobyliśmy, weszliśmy zdaje się nawet

czy przekroczyliśmy była granicę Prus Wschodnich. Wstawał ranek 2 września 1939 r. - drugiego dnia wojny. Rańek był bardzo zimny i bardzo mglisty. Otrzymałmy rozkaz nacierania dalej. Lecz co się dzieje? Otrzymujemy ogień nie z jednej strony, lecz ze wszystkich stron. Słyszymy jakieś głuche dudnienia. Wtem widzimy, jak z gęstej mgły wyłaniają się jakieś potężne żelazne cielska. Były to czołgi niemieckie. Żołnierze widząc to, nie mając żadnego wsparcia przeciwczołgowego na naszym odcinku, zaczęły się w przerażeniu cofać w kartofliska i kryć się. Nastąpiło zamieszanie. Wszędzie widziałem cofających się naszych żołnierzy. Wydałem rozkaz również cofnięcia ~~się~~ mojej drużyny, ponieważ nigdzie nie widziałem mojego dowódcy kompanii. I tak nastąpiło pierwsze zetknięcie się z wrogiem. Cofaliśmy się przez Wąbrzeźno, Kowalewo na Toruń i ciągle ostrzeliwani przez samoloty wroga. Z Torunia po przejściu mostu pod Lubiczem, nastąpiła koncentracja naszych rozbitych oddziałów. Okazało się, że tylko połowa naszych żołnierzy zdołała się wycofać, albo zginęli, albo jak dowiedziałem się po wojnie już część dostała się tam do niewoli niemieckiej. Mój dowódca kompanii por. Brzezinski również zaginął, miał zostać ranny, a zastępca d-ty kompanii ppor. Altmann w ogóle zaginął. Dowódctwo nad moją kompanią objął jakiś kapitan rezerwy, który nam się na iną drogę, nazwisko nie znam. I tak nastąpiło ogólne cofanie się Armii Pomorza na południe, na Warszawę. Cofaliśmy się tylko nocą, w dzień kryliśmy się w lasach, chcąc uniknąć bombardowań z powietrza. Kuchnie nasze i zaopatrzenie zaginęły już w pierwszych dniach wojny. Byliśmy więc na zbraczym zaopatrzeniu innych jednostek, lub żywiłmy się tym co znaleźliśmy na polach lub w opuszczonych domach, co okazało się po tem bardzo szkodliwe dla zdrowia. Przeszliśmy most na Wisle w Włocławku i zagłębiliśmy się znowu w lasy. Spokoju jednak nie było. Ciągłe bombardowania lotnictwa hirlerowskiego, ciągła strzelanina, napięcie nerwowe i głód. I tak doszliśmy do miejsc, gdzie odbyła się największa i najkrwawsza bitwa września 1939 r. Wróg nacierał na kierunek Łódź od strony północnej, mając przed sobą Bzurę i leżące nad nią miasta Sochań, Czew, Łowicz, Łęczycą. Moja kompania za zadanie miała nacierać na Łowicz, który był już zajęty przez Niemców. Po zaciętej walce zajęliśmy Łowicz i nie chcąc się chwalić, drużyna moja wzięła do niewoli 14 żołnierzy niemieckich z podoficerem, którzy nie mogąc połączyć się ze swoimi, ukrywali się w jakimś ogrodzie, będąc odcięci od swoich. Ludność Łowicza przyjsła nas

bardzo radosnie, częstując tym co mieli.

Nad wieczorem przyszedł rozkaz wycofać się z miasta i zajęliśmy nową linię obronną przed Łowiczem. Niemcy nigdy nie myśleli, że w Łasnie nad Bzurą zostaną odrzuceni i poniosą tak wielkie straty, że jednak żołnierz polski umie się bić i walczyć. Niemcy widząc co się dzieje, rzucili od samego rana 17 września nowe dywizje piechoty, broń pancerną i równocześnie nieprzyjaciel rzucił największe w tej kampanii uderzenie powietrzne, na całym obszarze, na którym zostały stłoczone i okrążone armie "Pomorze" i "Poznań". Uderzenie to rozproszyło, a co najgorsze przybiło do ziemi wszystko, co nie mogło się ukryć w lesie. A szczególnie dotknęło to maszerującą i wycofującą się za dnia naszą 16 dywizję, w skład której wchodziła moja kompania. Uderzenie to spowodowało takie zniszczenie, że z poszczególnych kompanii pozostały tylko niedobitki. Widziałem sam jak w wielu punktach rzeka płynęła krwią, a rozbity sprzęt wojskowy i ciała poległych naszych kolegów, tworzyły jakgdyby pomosty.

Ledwo żywy, roztrzęsiony wydostałem się z tego piekła i z garstką moich żołnierzy doszliśmy do skraju Puszczy Kampinowskiej, do wsi Iłów, pod wieczór i tam schroniliśmy się do jakiejś stodoły na odpoczynek. Nad ranem usłyszeliśmy jakieś chałasy i o zgrozo, język niemiecki. Jak się okazało w ciągu nocy zebrało się w stodole dużo wojska, cywilów z rodzinami i nawet polskich policjantów. Uzbrojeni Niemcy kazali wszystkim wyjść z pończoskami rękami i bez broni przed stodołę. To samo musieliśmy zrobić i my, nie mając już innego wyjścia. Dookoła broniły się jeszcze rozproszone nasze jednostki, ale to już nie miało żadnego znaczenia. Taki jest już los żołnierza. Dla nas wojna jest już skończona. Traktowano nas dość dobrze, zgodnie z konwencją genewską. Żołnierzy i podoficerów zebrano na jedną stronę, oficerów i podchorążych oddzielnie na drugą stronę.

Utworzono kolumnę i poprowadzono nas do obozu przejściowego do Pabianic. Pamiętam jak w czasie drogi jakiś volksdeutsch w mundurze polskiego kaprała, ale mając już na czapce wojskowej zamiast polskiego orła, z papieru narysowany hakatenkreutz, łasił się do Niemiec jak pies, a przed nami grał ważną rolę. Szukał kogoś wśród nas, być może swego dowódcy, na szczęście nie znalazł. W Pabianicach ulokowano nas w jakiejś fabryce. Leżeliśmy stłoczeni na garsce słomy, a o jedzeniu nie było na razie mowy. Zapomniałem jeszcze dodać, że przed przyjsciem do

14

do Pabianic, jedną noc spędziliśmy w kościele w Piątkach. Tam Niemcy dali do jedzenia słone śledzie, ale ja nie skorzystałem z tego. I dobrze zrobiłem, ci bowiem co zjedli śledzie w nocy umierali z pragnienia. W Pabianicach przypomniałem sobie, że tu mieszka moja koleżanka ze studiów poznańskich, kol. Żagniewska. Napisałem do niej kartkę, którą rzuciłem przez mur, licząc na łut szczęścia. I rzeczywiście na drugi dzień, wezwano mnie na wartownię, gdzie zobaczyłem ją. Przyniosła ze sobą 1 ltr. mleka, 1 litr. kawy z mlekiem i pajdy chleba obłożone jajecznicą. Powiedziała, że będzie co dzień przychodziła z jedzeniem. Radość wśród moich kolegów była wielka. Lecz ja niestety już nie cieszyłem się z tego. Żołądek mój już niczego nie chciał przyjmować. Zachorowałem bowiem na krwawą biegunkę, skutki tego co już poprzednio pisałem. Straszne bóle, ogólne osłabienie, tak że koledzy zaprowadzili mnie siłą do polskiego lekarza obozowego. Ten rzeczywiście stwierdził krwawą biegunkę, która mogłaby spowodować tyfus brzuszny. Transportem samochodowym z innymi chorymi zostałem przewieziony do Sieradza, do tutajszego prowizorycznego szpitala polskiego szpitala wojskowego. Szpitalem opiekowały się polskie siostry zakonne. Jeszcze przed transportem napisałem list do mojej koleżanki, że jestem chory i że będę przetransportowany do jakiegoś szpitala, ale żywność, którą codziennie mi przynosiła, niech dalej nosi, gdyż pozostali tu moi koledzy, również głodni, za co z góry dziękuję. Jak było dalej tego nie wiem, gdyż straciłem wszelki kontakt z nią i z kolegami. Wierzę, że na pewno to zrobiła. W szpitalu w Sieradzu byłem 10 dni. Czcigodne siostry uratowały mi życie. Jako ozdrowieniec zostałem przeniesiony do więzienia w Sieradzu, które było tymczasowym miejscem pobytu naszych jeńców polskich. Po 2 dniach, pozbywszy się już wszelkich dystynkcji wojskowych, zwolniono nas do domu, ale tylko tych, którzy mieszkali albo na Pomorzu, albo w poznańskim lub na Śląsku. Po różnych przygodach, poprzez Wrocław, ówczesny Bréslau, zajechałem do Poznania. Tu znowu na dworcu, wszystkich jeńców zebrano i poprowadzono do ~~XXXXXX~~ poznańskiej cyfadyli. Po 7 dniach o wodzie i sucharach, po odebraniu naszych żołnierskich płaszczy, otrzymałem wreszcie tak zwany "Entlassungsbescheinigung-Pozen-15 października 1939" r. że jakd Kréegsgefangene wracam do swego miejsca zamieszkania,

gdzie natychmiast mam się zameldować i swój mundur wojskowy w przeciągu 3 dni oddać ówczesnym władzom niemieckim. Do domu, do rodziców wróciłem 17 października 1939 r. Ani nie zameldowałem się, ani munduru nie oddałem (mundur został przez moją matkę spalony).

I tak skończyła się moja Odyseja Kampanii Wrzesniowej. Przegraliśmy w 1939 r., ale nie zostaliśmy pokonani. Naród Polski walczył od pierwszego do ostatniego dnia wojny, na wszystkich niemal miejscach kuli ziemskiej - w Norwegii, Francji, Belgii, Holandii, w Afryce, we Włoszech, w powietrzu i na morzu, nad niebem Anglii, w Rosji, w partyzantce i w ruchu oporu. Walka nie poszła na marne, skończyła się bezwarunkową kapitulacją III Rzeszy w Berlinie.

Po powrocie do domu, początkowo ukrywałem się, a potem gdy krwawe rządy "Selbschutzu" minęły, zacząłem pracować jako siła biurowa w fabryce maszyn rolniczych R. Peters w Chełmnie. W międzyczasie ożeniłem się, urodziła mi się córeczka Elżbieta, która jednak po roczku zmarła, a potem córeczka Barbara.

W roku 1942 wstąpiłem do organizacji podziemnej "Polska Armia Powstania" (PAP) jako d-ca II kompanii. Główną swą działalność skie owała PAP na przygotowania się do po stania zbrojnego oraz na akcję wywiadowczą i sabotażową. W sierpniu 1943 r. gestapo dokonało masowych aresztowań członków PAP na terenie obecnego województwa toruńskiego. Mnie aresztowania jakos cudem ominęły. Lecz w sierpniu 1944 r. zostałem aresztowany przez gestapo. Po przebyciu więzień w Chełmnie, i w Bydgoszczy, zostałem przewieziony do obozu koncentracyjnego do Stutthofu.

" Tam w ciemnym borze, oblanym wodami,
Co to za obóz tonie we mgle?
W druty spowity, jakby cierniami
To obóz śmierci, Stutthof się zowie."

Był to jeden z pierwszych obozów koncentracyjnych założonych w Polsce, gdyż już 2 września 1939 r. przywieziono do Stutthofu pierwszych 250 polskich więźniów politycznych z Wybrzeża i jeden z ostatnich obozów oswobodzonych przez bohaterką Armię Radziecką dopiero 10. maja 1945 r. W obozie tym zginęło około 85 tysięcy ludzi. Więźniowie tu przede wszystkim nie byli ludźmi, tylko numerami. Umierali nie śmiercią naturalną, lecz z głodu, wycieńczenia, na krwawą biegunkę, opuchlinę zwaną flegmoną, na tyfus plamisty, z pobicia lub z wyroku przez powieszenie albo zastrzelenie. Prowadzono tu również tak zwane badania naukowe na więźniach. Największa ilość więźniów w Stutthofie ginęła w komorach gazowych. Ja miałem numer 92464

z trójkątnym winkle czerwonym, oznaczającym "więzień polityczny"

Będąc na początku przejściowo w baraku tak zwanym kwarantan-
 nowym, pracowałem przy sypaniu ziemi. W tym czasie wskutek zimna,
 niewygód, głodu i osłabienia, ciężko zachorowałem, straciłem
 nawet przytomność. Skierowany zostałem do szpitala obozowego,
 gdzie dzięki prof. z Kowna dr. Starkusowi, również więzień, wró-
 ciłem jako tako do zdrowia. Dzięki wstawiennictwu kolegów, jak
 kol. Chrzanowskiej i jej siostry oraz kol. Jarockiej Heleny, już
 dziś nieżyjącej, otrzymałem lepszą pracę, pod dachem, jako przyu-
 czony siodlarz i szewc. I tak mijały dni, miesiące, w ciągłej
 walce o utrzymanie się przy życiu, aby nie podpaść kapowi, aby
 znowu nie zachorować. Zbliżają się święta Bożego Narodzenia.
 Smutne to były święta. Za drutami, z dala od rodziny i swoich
 najbliższych, w gronie takich samych więźniów jak ja. W gronie
 najbliższych kolegów urządzamy sobie wieczerzę wigilijną z paczek
 skromnych, które nam rodziny przysyłały, gdyż w tym już czasie wolno
 było rodzinom raz na miesiąc przysyłać paczkę. Ale zanim paczka
 do ciebie dotarła, połowę z tej paczki, przy rozdawaniu zabierali
 już tak zwani "prominięci" obozowi. Ale i to co zostało było
 dobre. Sprzeciwić się, groziło pobiciem lub nawet śmiercią.
 Wierzyliśmy wszyscy, że następną wigilię napewno już spędzimy
 wśród swoich. Coraz częściej zaczęły się pokazywać w dzień samo-
 loty alianckie, coraz wyraźniej dochodził nas głuchy odgłos
 wybuchów, coraz częściej widzieliśmy zdenerwowanych hitlerowców.
 Czyżby to już wszystko się kończyło? Ale nie. Dalej śmierć
 siała swoje zniszczenie, dalej zabijano, dalej wieszano niesz-
 czliwych kolegów, dalej gazowano. A front zbliżał się coraz
 bliżej. Już bohaterka Armia Radziecka podchodziła pod Elbląg,
 nacierała na Wałborg, a to już tak blisko nas. Chwila wyzwolenia
 już jest bliska.

W mroczny poranek 25. stycznia 1945 r. hitlerowskie władze
 obozowe, wobec zbliżających się wojsk radzieckich i polskich,
 zarządziły ostatni apel obozowy, który był początkiem ewakuacji
 obozu. Po "zaopatrzeniu" w prowiant wystarczający zaledwie na
 1 dzień, w słoneczne południe, przy silnym mrozie dochodzącym
 do minus 20 stopni Celsjusa i silnym wietrze, kolumny 25 tysięcy
 więźniów, otoczone SS-manami z psami, opuściły obóz. Rozpoczął
 się upiorny marsz, dla wielu ostatni w życiu. Trudne warunki
 atmosferyczne, głód i katastrofalny stan zdrowia wycięczonych
 więźniów, zmniejszały szanse przeżycia tego "marszu śmierci"

Będąc w ostatniej kolumnie, opuszczającej obóz, widziałem
 w czasie drogi leżące ciała zmarzniętych kolegów na poboczach
 drogi, lub zastrzelonych przez eskortę-SS-manów ukraińskich. 19

16

W

Dopiero późnym wieczorem, o zmroku pakowano nas do przewiewnych, bawerskich stodoł na nocleg. Przemęczeni więźniowie natychmiast zasypiali. Głód i zmęczenie fizyczne doprowadzały nas do kompletnego wyczerpania. Trzeciego dnia "marszu śmierci" nad ranem, gdy kolumna moja wybierała się do dalszego marszu, udało mi się z pięcioma kolegami ukryć w stodole i tak uniknąć dalszego śmiertelnego marszu, a może nawet i śmierci. Kolegami tymi byli dzisiaj już nieżyjący, były burmistrz miasta Chodźna kap. rez. Halerczyk, Paweł Hądziak, major rez. Klein, harcmistrz Cieplik, obecnie mieszczący w Toruniu i też już nie żyjący Antek, nazwiska też nie pamiętam. Po wielu perypetiach, błąkania się w terenie zajętym jeszcze przez Niemców, po przejściu frontu w Iozewie, zajętym już przez armię radziecką, 15 marca 1945 r. wróciłem głodny, kompletnie wyczerpany do rodziny, do żony i rodziców.

Oto doczekałem się nareszcie kresu mojej wędrówki, zostałem poza sobą ponury obóz, otoczony drutem kolczastym, gdzie tyłu moich kolegów i ja tak dużo wycierpieliśmy.

Jakże jestem szczęśliwy, że dane mi było powrócić i rozpocząć pracę dla odbudowanej się po zniszczeniach Ojczyzny. Wielu jednak nie wróciło.

Testament poległych i obowiązek wobec żywych nakazuje wieczną pamięć o tamtych latach. Naród Polski nigdy nie zapomni imion, nazisk i zasług uczestników walk z faszystowskim najeźdźcą. Dbać zawsze będziemy o to, by pokolenia, urodzone już po wojnie rozumiały, że im także przypada honor i trud wypełniania testamentu poległych. I o tym powinniśmy wszyscy pamiętać.

Dane dotyczące mojej działalności w okresie
od 1937 r do obecnej chwili. to znaczy do 1976 r.

18

Egzamin dojrzałości zdałem w roku 1937 w Państwowym Gimnazjum Męskim im. Króla Kazimierza Jagiellończyka w Chełmnie. Po zdaniu matury odbyłem służbę wojskową w Dywizyjnym Kursie Podchorążych Rezerwy przy 60 pp. w Grudziądzu, uzyskując stopień podchorążego rezerwy, z przeniesieniem do 65 pp. w Grudziądzu, jako d-ca drużyny. Po ukończeniu służby wojskowej w roku 1938 wstąpiłem na Uniwersytet Poznański, Wydział Lekarski, studium wychowania fizycznego. Wybuch wojny przerwał mi dalsze studia. 15 sierpnia 1939 r. zostałem zmobilizowany i odbyłem Kampanię Wrzesniową w stopniu plutonowego-podchorążego, jako d-ca plutonu w 65 pp. w Grudziądzu. Brałem udział w walkach pod Grudziądem, Łowiczem, nad Bzurą i w Puszczy Kampinowskiej w Armii "Pomorze". Do niewoli niemieckiej dostałem się 26. września 1939 r. pod Warszawą. Przebywałem w przejściowych obozach jenieckich w Pabjanicach, Sieradzu w Poznaniu. Jako uczestnik walk pod Warszawą i ciężko chory zostałem zwolniony z obozu jenieckiego z Poznania 15. października 1939 r. Dowód zwolnienia - Entlassungbescheinigung z Poznania. Po powrocie do domu, ukrywałem się początkowo, a potem pracowałem w Fabryce R. Peters w Chełmnie, jako siła biurowa. W roku 1942 wstąpiłem do organizacji podziemnej "Polska Armia Powstania" (PAP) jako d-ca II kompanii. W sierpniu 1944 r. zostałem aresztowany, na skutek dekonspiracji przez gestapo. Po przebyciu więzień w Chełmnie i w Bydgoszczy, zostałem przewieziony do obozu koncentracyjnego do Stutthofu, gdzie przebywałem aż do chwili ewakuacji obozu w końcu stycznia 1945 r. w czasie której udało mi się z kilkoma kolegami, w czasie transportu uciec. Do Chełmna wróciłem 15 marca 1945 r.

Od 1. kwietnia 1945 r. pracowałem jako nauczyciel aż do chwili mojego przejścia na emeryturę w roku 1975. w Liceum Ogólnokształcącym w Chełmnie, gdzie do obecnej chwili pracuję jeszcze, mając kilka godzin w szkole, wykładając przedmiot Przynależność Wojskowa.

W roku 1965 po studiach zaocznych na Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie, zdałem egzamin magisterski z wynikiem "bardzo dobrym"

W roku 1972 otrzymałem nominację na stanowisko Profesora Szkoły Średniej, a w roku 1974 nominację na stanowisko Nauczyciela Dyplomowanego. Również w czerwcu 1974 r. otrzymałem nagrodę Ministra Oświaty i Wychowania, za wybitne osiągnięcia w pracy dydaktycznej i wychowawczej - nagrodę II stopnia.

W roku 1945 wstąpiłem do Pooskiej Partii Socjalistycznej, a po Zjednoczeniu do Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Chełmie.

Również w roku 1946 wstąpiłem do Polskiego Związku B.Więźniów Politycznych, a po zjednoczeniu do Związku Bojowników o Wolność i Demokrację w Chełmie. Pełniłem tam początkowo funkcję sekretarza, a obecnie jestem członkiem Zarządu i członkiem Komisji Współpracy z Młodzieżą, jako prelegent.

Pracuję również w Froncie Jedności Narodu, jestem członkiem Komisji Komitetu Obwodowego nr.7, członkiem Komitetu Osiedlowego nr.2, Członkiem Związku Nauczycielstwa Polskiego, przewodniczącym szkolnego Koła Towarzystwa Krzewienia Kultury Świeckiej, oraz pracuję również na polu sportowym, jako członek Zarządu Koła Sportowego "Start" - Nadwisłanin, członek Zarządu Szkolnego Związku Sportowego (przez długi czas wiceprzewodniczącym), sędzią okręgowym w koszykówce, sędzią związkowym w lekkiej atletyce, oraz w innych dziedzinach sportowych.

Jestem również członkiem Polskiego Towarzystwa Walki z Kallectwem należąc do Związku Magistrów Wychowania Fizycznego, pracujących w Rehabilitacji. Od 10 lat jestem instruktorem w Międzyspółdzielniarnym Ognisku Kultury Fizycznej Inwalidów "Start" w Bydgoszczy, a obecnie w Toruniu, prowadząc zajęcia rehabilitacyjne w Spółdzielni Inwalidów "I Maja" w Chełmie.

Posiadane Odznaczenia:

1. "Złoty Krzyż Zasługi" URP- 1974 r.
2. "Srebrny Medal Zasłużony na Polu Chwały" URP- 1974 r.
3. " Medal Zwycięstwa i Wolności" KRN. - 1948 r.
4. "Medal Zwycięstwa i Wolności" URP. - 1959 r.
5. "Medal Zwycięstwa i Wolności " URP - 1973 r.
6. " Odznaka Grunwaldu " NDWP - 1958 r.
7. " Odznaka Grunwaldu" NDWP - 1962 r.
8. Honorowa Odznaka " Za Zasługi w Sporcie Szkolnym" ZIG!SZS - 1973 r.
9. Odznaka Pamiątkowa "Służba Polsce" 3 Bryg.PO-SP.1949 r.

Posiadam zaświadczenie kombatanckie nr.090348 Torun 1976 r. i inwalidą wojennym II grupy, wskutek inwalidztwa pozostającego w związku z pobytem w obozie koncentracyjnym.

Powyzsze dane, które podałem są wiarygodne i mogę w każdej chwili przedłożyć na nie dowody

(-) mgr Brunon Zastempowski

legitymacja ZBoWiD nr.054700

Chełmno, dnia 23. stycznia 1969 r. 20

Do
Zarządu Powiatowego
Związku Bojowników o Wolność i Demokrację
w Chełmnie.
=====

W związku z pismem ZBoWiD w Chełmnie z dnia 10. stycznia 1969 r. w sprawie pisemnego udzielenia relacji i opisu udziału w walkach o niepodległość Polski, oraz jakie odznaczenia zostały mi dotąd nadane, składam pisemnie następujące wyjaśnienia:

a) Brałem udział w Kampanii Wrzesniowej w roku 1939 jako d-ca plutonu w 65 pp., który wchodził w skład grupy operacyjnej gen. Bołtucia, Armii Pomorze, dowodzonej przez gen. Bortnowskiego. Brałem udział w walkach pod Grudziądzem, pod Gardeją, oraz przeszedłem ciężkie walki nad Bzurą, oswobodziłem również miasto Łowicz. Do niewoli dostałem się dnia 24. września 1939 r. w Puszczy Kampinowskiej w czasie przedzierania się do Warszawy. W niewoli niemieckiej byłem początkowo w Pabianicach, i w Sieradzu, skąd udało mi się w czasie transportu zbiec.

b) W roku 1943 wstąpiłem do organizacji podziemnej do Polskiej Armii Powstanczej na terenie miasta Chełmna, gdzie byłem mianowany d-cą II kompanii. W tym czasie pracowałem w Firmie niemieckiej R. Peters w Chełmnie (obecny TOR) gdzie nasza praca podlegała na sabotażu. Niestety w roku 1944 w ~~xxx~~ sierpniu zostałem ~~xxxxxxx~~ aresztowany przez gestapo i po przebyciu więzienia początkowo w Chełmnie, potem w więzieniu gestapo w Bydgoszczy, zesłany do obozu koncentracyjnego w Stutthofie obok Gdanska, skąd w czasie ewakuacyjnego "marszu ~~xxxxx~~ śmierci" w ~~xxxxxxx~~ w lutym 1945 r. udało nam się z kilkoma towarzyszami niedoli zbiec.

Na tym kończę mój krótki opis udziału w walkach o niepodległość Polski.

c) Dotychczas posiadam następujące odznaczenia:

- 1) "Medal Zwycięstwa i Wolności" dwukrotnie, pierwszy nadany mi przez Prezesa Rady Ministrów w dniu 12.6.1948 r. i drugi Uchwałą Rady Państwa w dniu 25. sierpnia 1959 r.
- 2) "Odznakę Grunwaldu" - dwukrotnie, pierwszą nadaną mi w dniu 15. listopada 1958 r. i drugą w dniu 22. lipca 1962 r.

(-) mgr Zastempowski Brunon

Chełmno,

23

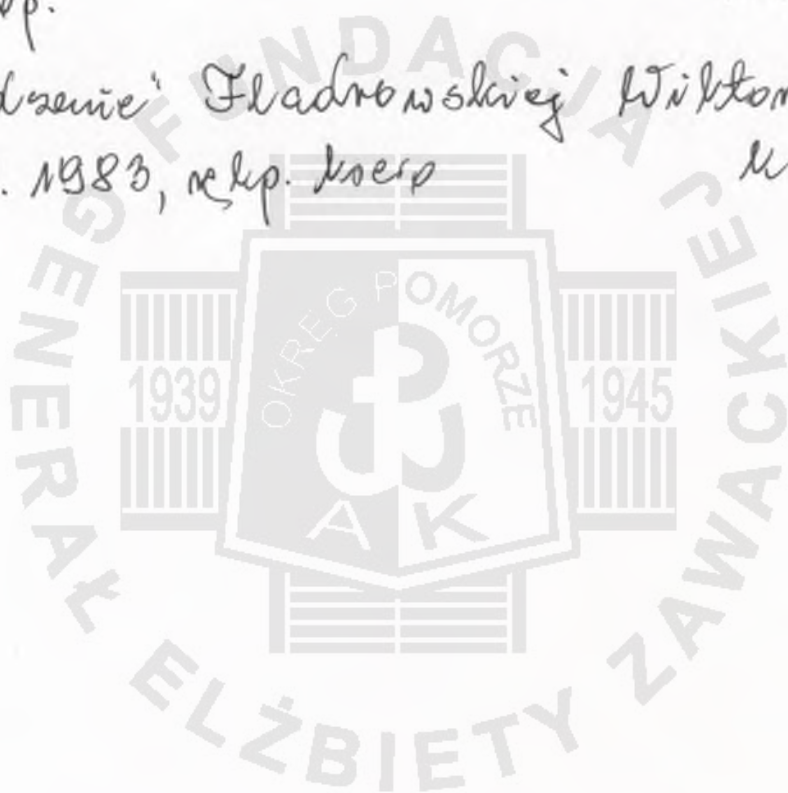
1/3 Inne materiały dokumentacyjne
- Zastępowski Brunon:

1. Odpis ks. wojskowej seria C nr 267777
wyel. w Gudziedu 3.02.1951 wraz
z niem. dokumentem z 15.10.1939, kserokop. k. 1 s. 1
2. Pismo Zarz. Gł. PCK z 3.03.1969,
ksero mpis. k. 1 s. 2
3. Pismo Muzeum Stutthof w
Sztutowo z 12.08.1969 - dot. pobytu
B. Zastępowskiego w obozie, mpis,
kop. k. 1 s. 3
4. Pismo do ZBoWiD w Toruniu
z 14.02.1976 wraz z załącznikami:
pismo z Arnolsem z 6.12.1972,
mpisy kserokop. k. 3 s. 4-6
5. Pismo więz. Bruna Pozukiwan w
Arnolsem z 3.11.1977 - dot. pobytu w
Gł Stutthof, mpis kserokop. k. 1 s. 7
6. Pismo B. Zastępowskiego z 30.06.1972
do Arnolsem wraz z ankietaami,
mpisy, kserokop. k. 3 s. 8-10
7. Pismo Min. Spraw. - Gł. K B Z K o
Polsce z 20.07.1972 - zob. poz. 6 s. 10,
mpis, kop. k. 1 s. 11
8. Pismo Gł. Komisji Badania Zbrodni
Hitlerowskich w Polsce z 2.11.1973,
mpis, kop. k. 1 s. 12

cd. 1/3

9. Zaśw. Ł. B. W. i D nr 090348 - dot.
działalności komb. at., mpis, ksero k. 1 s. 13-14
10. Pismo do Pełnomocnika Ministra
i Opieki Spożerawcy z 10.02.1982,
mpis, kserokop. k. 1 s. 15-16
11. Arkusz uzupełniający dokumenty
- Oddz. Ł. B. W. i D w Chęcinie,
kserokop. k. 2 s. 17-20
12. „Oświadczenie” Gladrowskiej Wiktorii
z 15.10.1983, rkp. ksero k. 1 s. 21

O d p i s !

z Książeczki Wojskowej Seria C nr.267777 wydana Grudziądz
dn.2.II.1951 przez Wojskową Komendę Rejonową Grudziądz.

ostatni stopień wojskowy: siezzant -podchorąży-R.Szefa Pow.
Sztabu Wojsk. Nr.10 z dnia 28.04.1970 r.
str.7 15.08.1939 65 pp.Grudziądz - front (granica)
1.09. 1939 66 pp. front - dwa plut.
19.09.1939 r. wzięty do niewoli niemieckiej

O d p i s !

Gruppe Schenckendorff
Ib

Posen, den 15.10.1939 r.

Entlassungsbescheinigung .

Der Kriegsgefangene Brunon Zastempowski aus Kulm, Kreis Kulm
ist am 15.10.1939 aus Posen entlassen. Entlassungsgrund:
Kriegsgefangener aus Warschau. Er hat sich sofort bei Ein-
treffen in Heimatort bei seinem zuständigen Landrat und Bürge-
rmeister zu melden, spätestens 3 Tage nach der Entlassung. Er
hat sich sofort zivil anzuziehen und die Uniform und Ausrüstu-
ngsstücke bei seinem Bürgermeister abzugeben, spätestens 24 s
Stunden nach Eintreffung in Heimatort.

Gruppe Schenckendorff
Ib

(-) podpis nieczytelny

Rittmeister

Pieczęć okręgu:
Orzeł hitlerowski
napis nieczytelny

3. MAR. 1969

2

POLSKI CZERWONY KRZYŻ
ZARZĄD GŁÓWNY
Biuro Informacji i Poszukiwań
Warszawa, ul. Mokołowska 14
Adres: ~~B. Tempowski~~ / ~~II/69~~ 47

Ob. Zastempowski Brunon
Chełmno

woj. Bydgoszcz

W odpowiedzi na list Pana z dnia 25.1.br. uprzejmie informujemy, że nazwisko ZASTEMPOWSKI Brunon, ur. 28.8.1914 r. w Berlinie - w ewidencji będącej w posiadaniu naszego Biura nie figuruje.

Biuro nasze posiada pewną część meldunków o pobycie w obozie "Stutthof" - jednakże nie posiadamy żadnych fotografii. Jednocześnie uprzejmie informujemy, że moglibyśmy wystąpić o uzyskania dla Pana zaświadczenia z pobytu w obozie, o ile takie jest Panu potrzebne. W tym celu prosimy podać dodatkowe dane:
1/ miejsce zamieszkania w momencie aresztowania Pana
2/ imiona rodziców Pana.

W korespondencji z naszym Biurem w tej sprawie prosimy powołać się na nr. i datę niniejszego pisma.

Kierownik Biura
Informacji i Poszukiwań
in Maul
A. Sztomberkewa

js

O d p i s !

Muzeum
Stutthof w Sztutowie
Państwowe Muzeum Stutthof
w Sztutowie
Gdansk, Mariacka 25/26
L.dz.1081/I/69

Gdansk, dnia 12.08.1969 r. 3

Zarząd Oddziału ZBoWiD

Chełmno n/w.
=====

ul. Dominikanska 5

Dyrekcja Muzeum Stutthof po przeprowadzeniu poszukiwań w Archiwum Muzeum uprzejmie informuje, że Zastępowski Bronisław ur.28.VIII.1914 był więźniem obozu koncentracyjnego w Stutthofie, numer obozowy 92464

Podstawa: karta obrachunkowa więźnia L.19445

Pieczętka okrągła:
Muzeum
Stutthof
w Sztutowie

Dyrektor
w/z nieczytelny
mgr Tadeusz Matusiak

Sekretarz Zarządu Koła

Mieczysław Grynowski

Zgodnie odpisu z ~~odpisem~~ ^{odpisem} ~~inym~~
stwierdza się

Chełmno, dnia 20.08.1969

(-) Józef Kasprzyk

Pieczętka Trójkątna:
Związek Bojowników o
Wolność i Demokrację
w Chełmnie

Sekretarz Oddz.Powiat.ZBoWiD
w Chełmnie

*zob. pismo zastępowskiego
do ZBoWiD z 28.08.1969
B. J. n. n.*

Chełmno, dnia 14. lutego 1976 r.

Zastępowski Brunon
36-200 7 h s 7 a n o

nr. ewidencyjny 15787

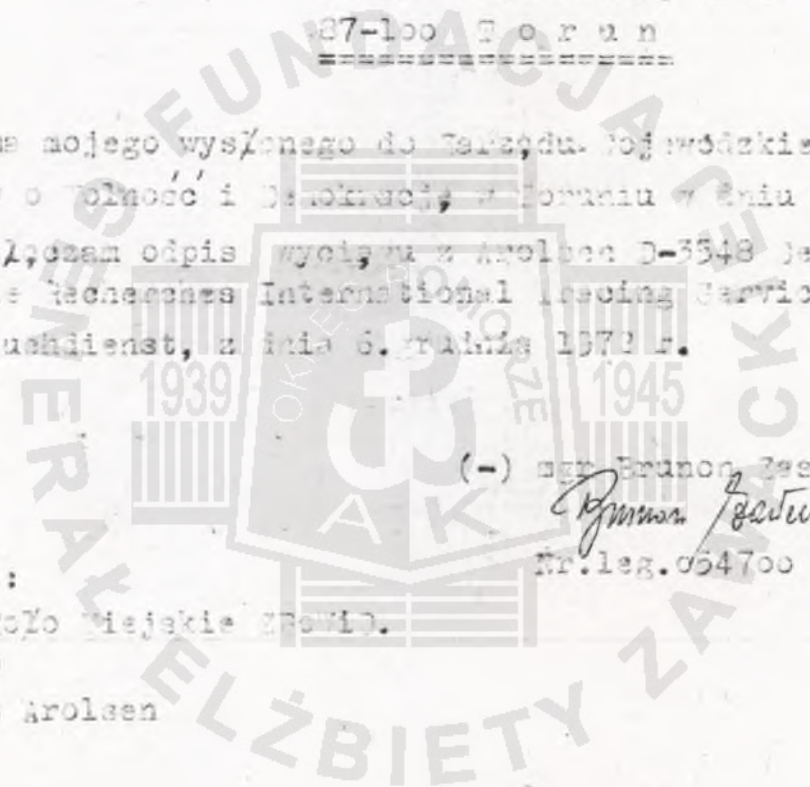
Zarząd Wojewódzki
Związku Bojowników o Wolność
i Demokrację
ul. Armii Czerwonej nr. 2
37-100 T o r u n
=====

Do pisma mojego wysłanego do Zarządu Wojewódzkiego Związku Bojowników o Wolność i Demokrację w Toruniu w dniu 21. stycznia 1976 r. załączam odpis wyciągu z Arrolsen D-3548 Service International de Recherches International Leading Service Internationaler Suchdienst, z dnia 6. grudnia 1973 r.

(-) mgr Brunon Zastępowski
Brunon Zastępowski
Nr. leg. 054700

Załączniki:

1. pismo Koło Miejskie ZPWiD.
Chełmno
2. odpis z Arrolsen

SERVICE INTERNATIONAL DE RECHERCHES
INTERNATIONAL TRACING SERVICE
INTERNATIONALER SUCHDIENST

5

D - 3548 AROlsen

Tel. (05691) 637 - Telegr.-Adr. ITS Arolsen

Bie.

Arolsen, den 6. Dezember 1972

Herrn
Brunon Zastempowski

C H E Ł M N O

Polen

Unser Zeichen
(bitte angeben)
T/D 1 006 198

Ihr Schreiben vom
30. Juni 1972

Betrifft: Ihren Antrag

Sehr geehrter Herr Zastempowski!

Wir nehmen Bezug auf Ihr obenangeführtes Schreiben und teilen Ihnen mit, daß aufgrund Ihrer Angaben eine Überprüfung der uns zur Verfügung stehenden Unterlagen durchgeführt wurde.

Als Ergebnis dieser Ermittlungen übersenden wir Ihnen in der Anlage einen Auszug aus unseren Konzentrationslager-Dokumenten, der alle hier vorhandenen Angaben über Ihre Inhaftierung enthält.

Wir hoffen Ihnen mit der Übersendung des Dokumenten-Auszuges geholfen zu haben und verbleiben

mit vorzüglicher Hochachtung

in

A. Opitz
Leiter der Archive

Anlage: 1

SERVICE INTERNATIONAL DE RECHERCHES
INTERNATIONAL TRACING SERVICE
INTERNATIONALER SUCHDIENST

6

D - 3548 AROLSEN

Tel. (05691) 637 - Telegr.-Adr. ITS Arolsen

EXTRAIT DE DOCUMENTS

EXCERPT FROM DOCUMENTS

DOKUMENTEN-AUSZUG

Votre Réf.
Your Ref.
Ihr Az.

Notre Réf.
Our Ref.
Unser Az.

T/D 1 006 198

Nom Name ZASTEMPOWSKI Prénoms First names Bruno Nationalité Nationality polnisch
Name Name Vornamen Staatsangehörigkeit

Date de naissance Date of birth 28.8.1914 Lieu de naissance Place of birth Berlin Profession Profession nicht angeführt
Geburtsdatum Geburtsort Beruf

Noms des parents Parents' names nicht angeführt Religion nicht angeführt
Namen der Eltern

Dernière adresse connue Last permanent residence Kulm, Roonstr. 1
Zuletzt bekannter ständiger Wohnsitz

Arrêté le Arrested on nicht angeführt à in nicht angeführt par by nicht angeführt
Verhaftet am durch

Est entré au camp de concentration Entered concentration camp Stutthof No. de détenu Prisoner's No. 92464
Wurde eingeliefert in das Konz.-Lager Häftlingsnummer

le on 27. September 1944 venant de coming from nicht angeführt par by Sipo (*Sicherheitspolizei
am von durch Bromberg

Catégorie, ou raison donnée pour l'incarcération Category, or reason given for incarceration "Sch.H." (*Schutzhaft) "politisch"
Kategorie, oder Grund für die Inhaftierung

Transféré Transferred nicht angeführt
Oberstellt

Dernière mention dans la documentation des CC Last entry in CC-records keine weiteren Informationen
Letzte Eintragung in KL-Unterlagen

Remarques Remarks keine
Bemerkungen

Documents consultés Records consulted Geldverwaltungskarte und Einlieferungsbuch des Konzentrationslagers
Geprüfte Unterlagen Stutthof.

Expédié à Herrn
Dispatched to Brunon Zastempowski
Abgesandt an CHEMNNO

Arolsen, den 6. Dezember 1972

H. SIEBEL

pour le Directeur

M. PIENIUS

pour le Chef des Archives

Bie. CH

* A titre explicatif; ce complément ne figure pas sur les documents originaux
* Added by the ITS as explanation, does not appear on the original documents.
* Erklärung des ITS, erscheint nicht in den Originalunterlagen.

SERVICE INTERNATIONAL DE RECHERCHES
INTERNATIONAL TRACING SERVICE
INTERNATIONALER SUCHDIENST

D - 3548 AROLSEN

Tel. (05691) 637 - Telegr.-Adr. ITS Arolsen

st.

Arolsen, den 3. November 1977

Herrn
Brunon Zastempowski

Cheimno

Polen

Unser Zeichen
(bitte angeben)
T/D - 1 006 198

Ihr Schreiben vom
30. Juni 1972

Betrifft: Ihren Antrag

Bezug: Unser Dokumenten-Auszug vom 6. Dezember 1972

Sehr geehrter Herr Zastempowski!

Wir beziehen uns auf Ihr oben angeführtes Schreiben sowie auf unseren daraufhin übersandten Dokumenten-Auszug und teilen Ihnen mit, daß dem Internationalen Suchdienst neues Dokumenten-Material des ehemaligen Konzentrationslagers Stutthof zugegangen ist.

Nach Auswertung der erwähnten Unterlagen konnten noch folgende Informationen über Sie ermittelt werden:

ZASTEMPOWSKI, Bruno, (keine weiteren Personalangaben), war noch am 24. Dezember 1944 im Konzentrationslager Stutthof inhaftiert, Häftlingsnummer 92464.

Geprüfte Unterlagen: Vorschlagsliste über Prämienauszahlungen des Konzentrationslagers Stutthof.

Wir hoffen, Ihnen mit unseren Informationen noch etwas geholfen zu haben und verbleiben

mit vorzüglicher Hochachtung

A. Opitz
Leiter der Archive

Chełmno .....dnia 30.VI.1972 r.

8

Internationaler Buchdienst

2548 A r o l s e n

W a l d e c k N.R.F.

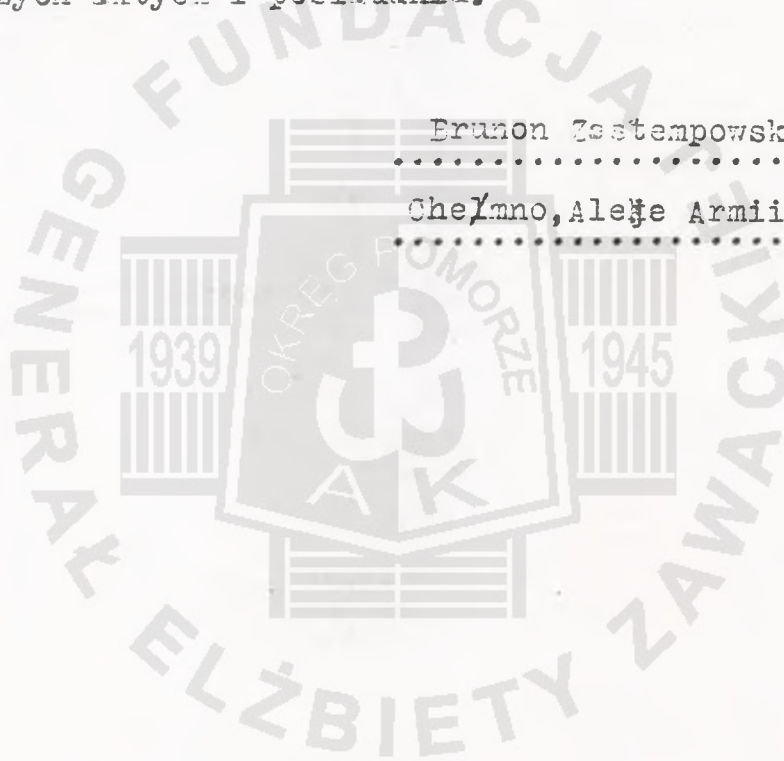
W załączeniu przesyłam moją ankietę personalną i proszę o zarejestrowanie mnie, jako byłego więźnia obozu koncentracyjnego w Stutthofie- Sztutowo .....

Przypuszczam, że część danych, dotyczących mojej osoby znajduje się już w Waszych aktach i posiadaniu.

Brunon Zastempowski .....

Chełmno, Aleje Armii Czerwonej 3 .....

zał:

Formularz.

Nazwisko Zastempowski Nazwisko panienskie --- 9
Imię Brunon, Stanisław wyznanie rzymsko-kat.
Data urodzenia 28.sierpnia 1914 r. Miejsce urodzenia Berlin
Niemcy powiat - kraj Niemcy
Imię ojca Stanisław imię i nazwisko panienskie matki Franciszka z domu Wolff
Była przynależność państwowa polska obecna polska
Ewentualne inne personalia w czasie uwięzienia ----
Stan rodzinny zonaty zawód magister wychow.fizycznego
Małżonek (a) /nazwisko i adresy) Honorata z d.Bonk Chełmno
Ostatni adres przed uwięzieniem Chełmno, Roonstrase nr.1
Miejsce Chełmno- Kulm ulica Roonstrasse 1 powiat Chełmno
kraj Polska, pod okupacją niemiecką
Aresztowany dnia sierpień 1944 przez gestapo
w Chełmnie
Osadzony w.więzieniu w Chełmnie i Bydgoszczy przeniesiony do
oboju koncentracyjnego w Stutthof
Nr. więźnia 92464 przeniesiony do Stutthof
Oswobodzony w czasie ewakuacyjnego "Marszu śmierci" w marcu 1945 r.
Dane o zatrudnieniu w Niemczech ---
pd --- do --- zatrudniony jako ---

Miejsce pracy -----

Obecne moje miejsce zamieszkania: Chełmno, Aleje Armii Czerwonej 3

Zastempowski Brunon
.....
Nazwisko i imię
Chełmno, 1
.....
Adres

Chełmno, dnia 30.czerwca 1972

10

Stutthof - Sztutowo
.....
Obóz macierzysty
92464
.....
Nr. obozowy
(Karta obrachunkowa więźnia Z-1944)

Do
Główniej Komisji Badania Zbrodni
Hitlerowskich w Polsce

W a r s z a w a
Al.Ujazdowskie 11

Dotyczy: roszczeń odszkodowawczych za bezpodstawne aresztowanie i więzienie, oraz za przymusową pracę w obozie na rzecz okupanta, w czasie II wojny światowej.

Ja Brunon Zastempowski z domu .....
syn Stanisława i Franciszki z d.Wolff 28.sierpnia 1914 r.
..... urodzony .....
w Berlinie - Niemcy ..... pow.....
aresztowany dnia ..sierpniu 1944 r.....więziony w Chełmnie-Bydgoszczy
.....a następnie wywieziony do obozu.....
koncentracyjnego w Stutthofie .....dnia ..na początku września 1944 r.
gdzie przebywałem do ..aż do ewakuacyjnego marszu "śmierci" w lutym 1945r
zmuszony byłem do niewolniczej pracy:

- a) w Betrieben .....
- b) w komandach Waldkolony, Szumscherei und Sattlerei .....
- c) w podobozach .....

Zgłaszam roszczenia z tytułu :

- a) bezpośredniego pozbawienia mnie wolności w czasie od ..sierpnia 1944 r.
do ..marca 1945 r.....
- b) przymusowej pracy na rzecz okupanta
- c) utraty mienia osobistego
- d) doznania trwałych szkód na zdrowiu

Posiadam zaświadczenie ..Muzeum Stutthof w Sztutowie L.dz.1081/I/69 .....

Na żądanie przedstawię potrzebne dokumenty.

.....
.....

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOSCI
Główna Komisja
Badania Zbrodni Hitlerowskich
w Polsce

11
Warszawa, dnia 20.VII.1972 r.
Al. Ujazdowskie 11.

Nr Zh-III-10/ 4367 /72

Ob. Brunon Zastempowski

Chełmno

Dot. pisma Ob. z dnia 30.VI.72 r.

W odpowiedzi na w/w pismo Główna Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce uprzejmie informuje, że obowiązujące ustawodawstwo Niemieckiej Republiki Federalnej nie uznaje roszczeń, dotyczących odszkodowań za krzywdy, wyrządzone Polakom przez reżim hitlerowski.

Jeżeli zajdą w tej sprawie zmiany - wszyscy zainteresowani zostaną o tym zawiadomieni w odpowiednim czasie.

DYREKTOR

w/z

[Signature]
/Dr Wł. Hanczakowski/

**GŁÓWNA KOMISJA
BADANIA ZBRODNI HITLEROWSKICH
W POLSCE**

L. dz. Zh. I 10d 1259/73.

Warszawa, dnia ..... 2 XI ..... 1973 r. 12
Al. Ujazdowskie 11.

Obywatel

..... Drunon Zastempowski .....

..... Chełmno .....

Główna Komisja Badania Zbrodni
Hitlerowskich w Polsce zawiadamia, że pismo Obywatela
z dnia ..... 9.10.1973 ..... przekazane zostało Pełnomoc-
nikowi Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej do spraw
pomocy finansowej dla ofiar pseudomedycznych eksperymentów
w hitlerowskich obozach koncentracyjnych
- Warszawa, ul. Schroegera 82/86.-

D Y R E K T O R

[Signature]
/Prof. dr Cz. Pilichowski/

ZASWIADCZENIE № 090348

Zarząd Wojewódzki Związku Bojowników o Wolność i Demokrację stwierdza, że
Obywatel [ka] Z A S T E P O W S K I Brunon
[imię i nazwisko]
syn [córka] Stanisława i Franciszki urodzony [a] 28.sierpnia
1914 roku w Berlin - Niemcy
[dzień, miesiąc, rok] [miejsowość]
zamieszkały [a] w Chełmno

— jest członkiem zwyczajnym ZBoWiD, nr legitymacji * 054700
— ~~sprawia warunki uprawniającym do członkostwa ZBoWiD *~~

Zaświadczenie jest dokumentem stwierdzającym prawo do korzystania ze świadczeń określonych w Ustawie z dnia 23 października 1975 r. „o dalszym zwiększeniu świadczeń dla kombatanatów i więźniów obozów koncentracyjnych”. [Dz. U. Nr 34, poz. 136].

Jednocześnie stwierdza się, że w rozumieniu przepisów art. 8 tej Ustawy do okresu zatrudnienia wymienionemu [nej] zalicza się następujące okresy działalności kombatanckiej oraz okresy uwięzienia w hitlerowskich obozach koncentracyjnych:

Od 1.09.1939 r do 19.09.1939 r służba w Wojsku Polskim

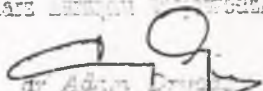
Od 1.04.1943 r do 1.08.1944 r udział w ruchu oporu

Od 1.08.1944 r do 28.02.1945 r pobyt w obozie koncentracyjnym.

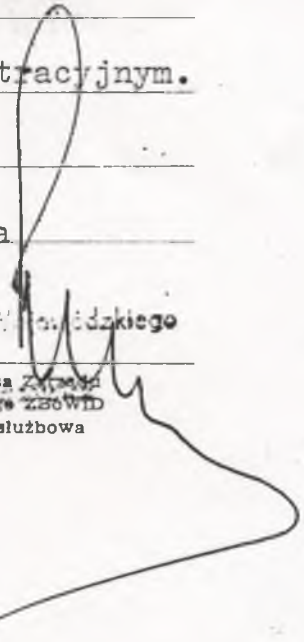
[rodzaj działalności okres od — do]

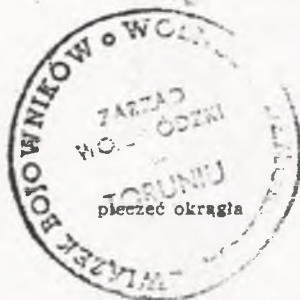
Łącznie 2 lata

Sekretarz Zarządu Wojewódzkiego

podpis Sekretarza Zarządu
Wojewódzkiego ZBoWiD
i pieczęć służbowa

Prezes Zarządu Wojewódzkiego

podpis Prezesa Zarządu
Wojewódzkiego ZBoWiD
i pieczęć służbowa

Toruń dnia 22. luty 1976 roku

* niepotrzebne skreślić

Poświadczono zgodność odpisu
pod Nr Rep. 339/76
w dniu 30 marca 1996.

Chełmno, dnia 10. lutego 1982 r.

Brunon Zastempowski
urodzony 28.08.1914
86-200 Chełmno

15

Do
Pełnomocnika Ministra Zdrowia
i Opieki Społecznej

00-843

01-828 Warszawa-Zoliborz
ul. Schroegera nr. 882 82

• *Hej! groźnik! St.*

Niniejszym zwracam się z uprzejmą prośbą do Ob. Pełnomocnika Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej do spraw pomocy finansowej dla ofiar eksperymentów pseudomedycznych dokonywanych w hitlerowskich obozach koncentracyjnych o ponowne rozpatrzenie mojego podania z dnia 9.10.1973 r. skierowanego do Ministerstwa Sprawiedliwości, Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce.

Zaznaczam, że powyższe podanie moje zostało dnia 2.11.1973 r. przez Główną Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce L.dz. Zh/I 04/259/73 przekazane Pełnomocnikowi Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej do spraw pomocy finansowej dla ofiar pseudomedycznych eksperymentów w hitlerowskich obozach koncentracyjnych do rozpatrzenia. Na powyższe moje podanie otrzymałem odpowiedź od Pełnomocnika Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 16.11.1973 r. L.dz. Z/102, że jakoby moje sprawa nie może być rozpatrzona z braku obiektywnych dowodów dot. zbrodnioznych eksperymentów pseudomedycznych stosowanych w hitlerowskich obozach koncentracyjnych.

W związku z tym jeszcze raz podaję, że byłem więźniem obozu koncentracyjnego w Stutthofie, Nr. obozowy 92464, aresztowany przez gestapo w sierpniu 1944 r., więziony w Chełmnie i Rydgoszczy, a następnie wywieziony do obozu koncentracyjnego na początku września 1944 r., gdzie przebywałem aż do ewakuacyjnego "marchu śmierci" 24. stycznia 1945 r.

Dowód: Internationale Buchdienst z Arolsen N.R.W., oraz zaświadczenie Muzeum w Stutthofie L.dz. 1081/I/69.

W czasie mojego pobytu w obozie, wskutek zimna, niewygód, głodu i wycieńczenia, na apelu porannym straciłem przytomność i zostałem przeniesiony do szpitala obozowego. Przed tem mając już 400 gorączki przez pół godziny kąpano mnie w zupełnie zimnej wodzie, co jeszcze pogorszyło mój stan. Przez 5 dni leżałem bez przytomności. W czasie pobytu w szpitalu obozowym przeszedłem różne pseudomedyczne badania, niewiedomego pochodzenia zastrzyki, kąpiele w zimnej wodzie a po kąpielach trzymano mnie w zimnych pomieszczeniach. Dopiero dzięki dużej i ofiarnej pomocy profesora dr. Starkusa z Kowna, również więźnia, wróciłem jako tako do zdrowia. Czy to nie były eksperymenty pseudomedyczne stosowane na mnie? Jeszcze dzisiaj odczuwam skutek tych eksperymentów.

Jestem zaliczony do II-giej grupy inwalidow z powodu uszkodzenia zdrowia, pozostajacych w zwiazku z pobytem w obozie koncentracyjnym (ksiazka inwalidy wojennego Nr.282 z dnia 30.12.1976 r. Wyciag z orzeczenia lekarskiego- Ksiazki Inwalidy Wojennego:

1. Wielokladowa nieodwracalna, przewlekla choroba poobozowa,
2. Uogolniona miazzdzyca tetnic,
3. Choroba zwyrodnienia stawow.

Prosze uprzejmie, o jeszcze raz wnikliwe zbadanie mojej prosby i o ustosunkowanie sie przychylnie do mojego podania.

(-) mgr Zastempowski Brunon

Legitymacja czlonkowska ZBOWiD
Nr. 054700 w Chejnie

ODDZIAŁ ZBoWiD w Chełmnie
KOŁO ZBoWiD w Ni.2 Chełmnie
Nr legitymacji ZBoWiD ~~0244777~~ 054700

Do użytku wewnętrznego

NR EWIDENCYJNY

17

ARKUSZ UZUPEŁNIAJĄCY DOKUMENTY

członka zwyczajnego Związku Bajowników o Wolność i Demokrację

1. Numer dowodu osobistego RH 6394864 wydanego przez KPMO Chełmno
2. Nazwisko i imię Zastępczyk Prunon
3. Imię ojca Stanisław
4. Imię matki Franciszka
5. Nazwisko rodowe matki Wolff
6. Nazwisko panięskie dla mężatek _____
7. Data urodzenia 28. 08. 1914
8. Miejsce urodzenia Berlin - Wumy
9. Powiat _____
10. Województwo _____
11. Obecny adres zamieszkania, nr kodu 86-200 Chełmno. H. Anni Czernomę 3/6
12. Stan cywilny żona
13. Wykształcenie wyższe
14. Nazwa wyższej uczelni Akademia Npł. Piłsudskiego N-44
15. St. naukowy magister
16. Stopień wojskowy porucznik - podchorąży
17. Kto nadał R-2 Szefa Powiat. Sąd. Woj. Ni. 10 z dn. 28. 04. 1970
18. Kto weryfikował Powiat. Sąd. Woj. Ni. 10 z dn. 28. 04. 1970
19. Przynależność partyjna P.P.R.
20. Data wstąpienia 5. X. 1967 Ni. 0156532
21. Główne źródło utrzymania (nazwa zakładu pracy, instytucji, warsztatu rzemieślniczego, wielkość gospodarstwa indywidualnego, emerytura, renta lub bez stałego źródła utrzymania) _____
Licem Oj. Pno Katedra w Chełmno
22. Miejsce pracy: aktualne stanowisko służbowe i wysokość poborów, dochodowość roczna z warsztatu rzemieślniczego lub gospodarstwa rolnego, - zarobek netto: 4.200 zł.
Chełmno - profesor zwyczajny średniej Nr. K09.-17-209-107/184/72
23. Wysokość otrzymywanej emerytury _____ zł
24. Charakter otrzymywanej renty i jej wysokość:
  - a) renta inwalidzka - wysokość _____ zł
  - b) renta wojenna inwalidzka - wysokość _____ zł
  - oraz połowa renty za pracę - wysokość _____ zł
  - c) renta za pracę oraz połowa renty wojennej - wysokość razem _____ zł
  - d) renta rodzinna - wysokość _____ zł
  - e) renta za zdane gospodarstwo wspólne z małżonką _____ zł
  - oraz połowa renty wojennej - wysokość _____ zł
  - f) renta wyjątkowa przyznana na wniosek ZG ZBoWiD lub Urzędu _____ zł
  - do Spraw Kombatantów - wysokość _____ zł
  - g) renta specjalna - wysokość _____ zł
  - h) dodatek pielęgnacyjny - wysokość _____ zł
  - i) dodatek „za bezradność” - wysokość _____ zł
25. Data przyznania grupy inwalidzkiej _____
  - a) z ogólnego stanu zdrowia (jaka grupa) _____
  - b) wojenna lub wojskowa (jaka grupa) _____
26. Data wstąpienia do Związku Inwalidów Wojennych lub ZOŻ _____
27. Deklaruję składkę członkowską ZBoWiD w wysokości (jedno podkreśli)
zł 3,- zł 5,- zł 10,- zł 15,- zł 20,-

28. Stan rodzinny (ilość osób prowadzących, wspólne gospodarstwo domowe):

18

Nazwisko i imię osób pozostających na wspólnym gospodarstwie	Stosunek pokrewieństwa	Data urodzenia	Wysokość zarobków
Zastępowa Blonoraś	rodna	17.06.1925	niemniej
Zubina Barbara	rodna	12.12.1943	2.050 zł.
Zubina Dajmaro	inne	17.09.1920	

29. Przynależność do partii politycznych, organizacji społecznych i związkowych do 1939 r. (gdzie, w jakim okresie, pełnione funkcje, represje za działalność społeczno-polityczną).

niemniej

30. Przynależność do partii politycznych, organizacji społecznych i związkowych w czasie okupacji (gdzie, w jakim okresie, pełnione funkcje. W jakich okolicznościach nastąpiło aresztowanie przez władze hitlerowskie: osadzenie w obozie koncentracyjnym, więzieniu lub innym miejscu odosobnienia)

W roku 1942 - organizacja podziemna „Polska Armia Powstańcza” - (P.A.P.) dowódca II. Kompanii, aresztowany przez gestapo w roku 1944 - w więzieniu, na skutek denuncjacji. W więzieniu: Chetmno, Rydułtowy i oboje koncentracyjny Tarnobrzeg.

31. Udział w ruchu partyzanckim (konspiracyjnym) w latach 1939-1945 w kraju i za granicą (Nazwa Oddziału, stopień i stanowisko gdzie i kiedy brał udział w walkach i akcjach. Rany i kontuzje, kto i gdzie leczył. Gdzie i kiedy oraz wobec jakich władz PRL ujawnił swoją działalność partyzancką lub konspiracyjną)

niemniej
 „Polska Armia Powstańcza” (PAP) rok 1942
 dowódca II. Kompanii
 leg. przy Armii Krajowej, Sprawa Chetmno i jego Regimentu
 10000 1968 nr. 332 pod redakcją M. Ziarko

35. Podkreśl podwójną kreską w arkuszu uzupełniającym swoje statutowe kryterium walki zbrojnej w oparciu o które przyjęto Cię do ZBoWiD. Inne kryteria podkreśl kreską pojedynczą.

- 1. b. uczestnik WSR Październikowej
- 2. b. powstaniec śląski
- 3. b. powstaniec wielkopolski
- 4. b. działacz niepodległościowy
- 5. b. członek KPP
- 6. b. członek PPS
- 7. b. członek (jakich) _____
organiz. chłop., młodzieżowych
- 8. b. uczestnik walk w obronie Rep. Hiszpanii
- 9. b. członek „Zw. Pol. w Niemczech“
- 10. b. uczestnik wojny obr. 1939
- 11. b. żołnierz Armii Kadziec.
- 12. b. żołnierz państw koalicji antyhitlerowskiej .....
- 13. b. partyzant GL i AL
- 14. b. partyzant BCh
- 15. b. partyzant radziecki
- 16. b. partyzant AK
- 17. b. partyzant jugosłowiański
- 18. b. partyzant francuski
- 19. b. żołnierz I Armii WP
- 20. b. żołnierz II Armii WP
- 21. b. żołnierz PSZ na Zachodzie
- 22. b. więzień obozu koncentracyjnego
- 23. b. więzień innych katowni
- 24. b. żołnierz walk z reakcyjnym podziemiem (LWP, KBW, MO i SB, ORMO)
- 25. b. partyzant „Gryf Pomorski“
- 26. b. konspirator PAL
- 27. b. uczestnik innych grup oporu
- 28. b. organiz. tajnego nauczania
- 29. b. członek Zw. Patriotów Polskich
- 30. b. uczestnik walk o cytadelę pozn.
- 31. b. marynarz floty handlowej z lat 1939 – 1945
- 32. b. konspirator PAP
- 33. b. więzień obozu Potulice

36. Jeśli wymieniałeś w arkuszu nowe okoliczności udziału w walce zbrojnej z lat 1939 – 1945, których nie podałeś wstępując do ZBoWiD – to czy masz na te nowe okoliczności stosowne dokumenty lub świadków?

tak

37. Czy prosisz Zarząd Okręgu – Okręgową Komisję Weryfikacyjną ZBoWiD o zweryfikowanie podanych przez Ciebie nowych okoliczności (dokumentów i świadków o udziale w walce zbrojnej?) Jeśli tak, to krótko sprecyzuj o co prosisz Zarząd Okręgu i Okręgową Komisję Weryfikacyjną ZBoWiD?

Ami tak o powstaniu z mch „Polsko Armii Pomorskiej” (PAP)

38. Czy deklarujesz abonowanie Tygodnika ZBoWiD „Za Wolność i Lud”.
Jeśli tak – to od kiedy?

tak abonuję

Czytelny podpis ankietera przyjmującego lub pomagającego wypełnić arkusz

Podpis wypełniającego arkusz uzupełniający

24.04.1975

Data

Bjmnw / Bartempowu

39. Decyzja Okręgowej Komisji Weryfikacyjnej Zarządu Okręgu ZBoWiD w Bydgoszczy na temat próśb – próśb zgłoszonych w punkcie 37 arkusza

Bydgoszcz, dnia _____ 1975 r.

11. Materiały uzupełniające relacje -
- Zastempowski Brunon

1. Fragment z „Dwie Chrystusy i jego regionu...”
s. 388, mpis k. 1 s. 1
2. Gąsiorowski A., dwie wersje biografii
B. Zastempowskiego, mpis z redakcyjnymi
poprawkami k. 3 s. 2-4
3. Gąsiorowski A., biogram „Zastempowski
Brunon”, [w:] Słow. biograf. Pomor. pomorskiej
1939-1945, Tom 1 1998, z. 4, s. 164, kserokop. k. 1 s. 5

str. 332 - Na terenie miasta i powiatu Chełmińskiego działało kilka organizacji konspiracyjnych. Jedną z pierwszych była Polska Armia Powstania (PAP), którą założono 6.I.1940 r. w Toruniu. W powiecie Chełmińskim istniała jej komenda rejonowa (zwana też batalionem), na czele której stał Alfons Klementowski. Jego adiutantem był Leon Nowacki, a zastępcą dowódcy batalionu Józef Kulas. W skład batalionu wchodziły trzy kompanie (podrejon). Dowódcą I kompanii był Jerzy Albertin, II - Bronisław Zastępowski, -III Bronisław Lejkowski. Oprócz wyżej wymienionych członkami PAP w powiecie chełmińskim byli m.in.: Franciszek Felzmann - dowódca plutonu łączności, Leon Zacharek - dowódca plutonu technicznego i ochrony Wisły, Adolf Rogalski - dowódca plutonu dywizyjnego, Kosicki - dowódca magazynów w Stolnie, Alojzy Wolnikowski - dowódca samodzielnej kompanii na terenie Lisewa, Józef Ptach - dowódca plutonu wywiadowczego na terenie Lisewa, Bronisław Raincz - dowódca plutonu II, III i IV na terenie Lisewa, Stanisław Mastalarek - dowódca plutonu V i VI na terenie Malankowa, Robakowa i Wabcza, oraz Leon Hofmann. Związana z PAP była organizacja Szare Szeregi, na której czele stał wspomniany już Alfons Klementowski. Członkami jej między innymi byli: Feliks Zaporowicz, Tadeusz Cieplicki, Paweł Głowacki i Józef Jabłonki.

Główną swą działalność skierowała PAP na przygotowanie się do powstania zbrojnego oraz akcję wywiadowczą i sabotażową. W sierpniu 1943 r. gestapo dokonało masowych aresztowań członków PAP.

ZASTEMPOWSKI BRUNON ps. "Sergiusz" (1914-1987)
dowódca II kompanii w Chełmińskim Rejonie PAP.

Ur.28.VIII. 1914 w Berlinie, syn Stanisława i Franciszki Wolff. Przed wojną studiował na wydziale medycznym Uniwersytetu Poznańskiego. Ukończył Centralny Instytut Wychowania Fizycznego w Warszawie i był nauczycielem wychowania fizycznego w gimnazjum w Chełmnie. Odbył służbę wojskową w ramach szkoły podchorążych rezerwy i otrzymał stopień sierżanta podchorążego.

W czasie wojny 1939 r. walczył w armii "Pomorze" w ramach Grupy Operacyjnej gen.M.Bołtucia. Brał udział w walkach pod Grudziądem, Łowiczem i nad Bzurą. Dostał się do niewoli i przebywał w tymczasowych obozach w Pabianicach i Sieradzu. Po zwolnieniu wrócił do Chełmna gdzie podjął pracę w firmie "Lohnbuchalter R.Peters" jako sprzedawca a następnie księgowy.

W maju 1942 r. został wprowadzony do Polskiej Armii Powstania przez Alfonsa Klementowskiego, dowódcę rejonu chełmińskiego PAP. Wyznaczony został na dowódcę II kompanii PAP w Chełmnie. Wchodził w skład Komendy Rejonu Chełmińskiego PAP. Przygotowywał członków swojej kompanii do działalności sabotażowo-dywersyjnej oraz powstania.

Aresztowany został w Chełmnie 15.VIII 1944 r. za działalność konspiracyjną. Więziony był w Chełmnie a następnie w więzieniu śledczym gestapo w Bydgoszczy. Po śledztwie przekazany został do obozu koncentracyjnego Stutthof. W obozie tym przebywał od 27.IX. 1944 r., jako więzień polityczny nr 92464. Podczas ewakuacji obozu Stutthof zbiegł z kolumny ewakuacyjnej pod Pruszczem Gdańskim i wrócił do Chełmna 15 marca 1945 r.

Przez szereg powojennych lat (1.IV.1945 - 1975 r.) był nauczycielem wf. w Liceum Ogólnokształcącym w Chełmnie. Działał społecznie jako sędzia sportowy oraz członek Związku Inwalidów Wojennych (m.in. był członkiem Zarządu Koła w Chełmnie).

Zmarł 22.IX.1987 r. w Chełmnie.

Odznaczony m.in.: Medalem Zwycięstwa i Wolności (1948), Odznaką Grunwaldzką (1958), Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Medalem za Udział w Wojnie Obronnej 1939 (1982).

Archiwum Klubu Byłych Więźniów Obozu Stutthof, ankieta B.Zastempowskiego; AMS, rel. A.Klementowskiego, inf.B.Zastempowskiego (tu data osadzenia w Stutthofie 11 IX 1944 r), akta personalne więźnia, sygn.I-V-12,s.98, I-III-58132.

(Zastempowski B.)

WJ

ZASTEMPOWSKI BRUNON ps. "Sergiusz" (1914-1987)
dowódca ²II kompanii w ~~Chełmińskim~~ Rejonie PAP *Chełmno*

Ur. 28.VIII. 1914 w Berlinie, syn Stanisława i Franciszki Wolff. Przed wojną studiował na wydziale medycznym Uniwersytetu Poznańskiego. Ukończył Centralny Instytut Wychowania Fizycznego w Warszawie i był nauczycielem wychowania fizycznego w gimnazjum w Chełmnie. Odbił służbę wojskową w ramach szkoły podchorążych rezerwy i otrzymał stopień sierżanta podchorążego.

W czasie wojny 1939 r. walczył w armii "Pomorze" w ramach Grupy Operacyjnej gen. M. Bołtucia. Brał udział w walkach pod Grudziądem, Łowiczem i nad Bzurą. Dostał się do niewoli i przebywał w tymczasowych obozach w Pabianicach i Sieradzu. Po zwolnieniu wrócił do Chełmna gdzie podjął pracę w firmie "Lohnbuchhalter R. Peters" jako sprzedawca a następnie księgowy.

W maju 1942 r. został wprowadzony do Polskiej Armii Powstania przez Alfonsa Klementowskiego, dowódcę rejonu chełmińskiego PAP. Wyznaczony został na dowódcę ¹II kompanii PAP w Chełmnie, wchodził w skład Komendy Rejonu Chełmińskiego PAP. Przygotowywał członków swojej kompanii do działalności sabotażowo-dywersyjnej oraz powstania.

⇒ Aresztowany ²został w Chełmnie ¹15.VIII 1944 r. za działalność konspiracyjną. Więziony był w Chełmnie a następnie w więzieniu śledczym gestapo w Bydgoszczy. Po śledztwie przekazany został do obozu koncentracyjnego Stutthof. W obozie tym przebywał od 27.IX. 1944 r., jako więzień polityczny nr 92464. Podczas ewakuacji obozu Stutthof zbiegł z kolumny ewakuacyjnej pod Pruszczem Gdańskim i wrócił do Chełmna 15 marca 1945 r.

Przez szereg powojennych lat (1.IV.1945 - 1975 r.) był nauczycielem wf. w Liceum Ogólnokształcącym w Chełmnie. Działał społecznie jako sędzia sportowy oraz członek Związku Inwalidów Wojennych (m.in. był członkiem Zarządu Koła w Chełmnie).

Zmarł 22.IX.1987 r. w Chełmnie.

Odznaczony m.in.: Medalem Zwycięstwa i Wolności (1948), Odznaką Grunwaldzką (1958), Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Medalem za

Udział w Wojnie Obronnej 1939 (1982).

Archiwum Klubu Byłych Więźniów Obozu Stutthof, ankieta B.Zastempowskiego; AMS, rel.A.Klementowskiego, inf.B.Zastempowskiego (tu data osadzenia w obozie Stutthof 11 IX 1944 r), akta personalne więźnia, sygn.I-V-12, s.98; I-III-58132.

Andrzej Gąsiorowski

Zastempowski Brunon ps. „Sergiusz” (1914-1987), dca 2 kompanii w Rejonie PAP Chełmno. 5

Urodzony 28 VIII 1914 r. w Berlinie; syn Stanisława i Franciszki z d. Wolff, którzy w 1919 r. powrócili do Chełmna. Po uzyskaniu matury w Państw. Gimnazjum Klasycznym w Chełmnie w 1937 r. odbył służbę wojskową w 66 pp w Grudziądzu w ramach Szkoły Podchorążych Rezerwy i otrzymał stopień sierżanta podchorążego. Następnie przez okres roku był na Studium WF na Wydziale Medycznym Uniwersytetu Poznańskiego.

W czasie wojny 1939 r. walczył w armii „Pomorze” w ramach Grupy Operacyjnej gen. M. Bołtucia. Brał udział w walkach pod Grudziądem, Łowiczem i nad Bzurą. Dostał się do niewoli i przebywał w tymczasowych obozach w Pabianicach i Sieradzu. Po zwolnieniu wrócił do Chełmna, gdzie podjął pracę w firmie „Lohnbuchhalter R. Peters” jako sprzedawca, a następnie księgowy.

W maju 1942 r. został wprowadzony do Polskiej Armii Powstania przez Alfonsa Klementowskiego, dcę rejonu chełmińskiego PAP. Wyznaczony został na dcę 2 kompanii PAP w Chełmnie i wchodził w skład Kmdy Rejonu Chełmińskiego PAP. Przygotowywał członków swojej kompanii do działalności sabotażowo-dywersyjnej oraz powstania. W dniu 15 VIII 1944 r. został aresztowany w Chełmnie za działalność konspiracyjną. Więziony był w Chełmnie, następnie w więzieniu śledczym gestapo w Bydgoszczy. Po śledztwie przekazany został do obozu konc. Stutthof, gdzie przebywał od 27 IX 1944 r. jako więzień polityczny nr 92464. Podczas ewakuacji obozu Stutthof zbiegł z kolumny ewakuacyjnej pod Pruszczem Gdańskim i wrócił do Chełmna 15 III 1945 r.

Przez szereg powojennych lat (od 1 IV 1945 do 1975 r.) był nauczycielem wf w Liceum Ogólnokształcącym w Chełmnie. Działał społecznie jako sędzia sportowy oraz

członek Związku Inwalidów Wojennych (m.in. był członkiem Zarządu Koła w Chełmnie). Zmarł 22 IX 1987 r. w Chełmnie.

Odnznaczony m.in. Medalem Zwycięstwa i Wolności (1948), Odznaką Grunwaldzką (1958), Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Medalem za Udział w Wojnie Obronnej 1939 (1982), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

AMSt., Rel.: Klementowski A., Inf. Zastempowskiego B. (tu data osadzenia w obozie Stutthof 11 IX 1944 r.), akta personalne więźnia, sygn. I-V-12, s. 98, I-III-58132; AP AK, T.: Zastempowski B.; A Klubu Byłych Więźniów Obozu Stutthof, ankieta B. Zastempowskiego.

Andrzej Gąsiorowski

Ślow biogr. kowsp. pomorskiej
1939-1945, Topim 1998, w. 4, o. 164

IV/1. Korespondencja B. Zastępowskiego
& Muzeum Stutthof:

1. Pismo do B. Zastępowskiego z 21.11.1968
- prośba o relację z pobytu w obozie, mpis k. 1 s. 1
ksro
2. Pismo do B. Zastępowskiego z 6.04.1971
- dot. współpracy, mpis, ksro k. 1 s. 2
3. Pismo do Muzeum - odp. na pismo
z 6.04.1971, mpis, kop. k. 1 s. 3
4. Pismo do B. Zastępowskiego
z 23.04.1974 - dot. adresów mieszkań
JC & Stutthof, mpis kop. k. 1 s. 4

PAŃSTWOWE MUZEUM STUTTHOF
W SZTUTOWIE
GDAŃSK, MARIACKA 25/26

Gdańsk, dnia 21 XI 1968 r.
telefon 31-57-27

Ldz 1574 /I/68

Pan

Brunon Zastępowski

Chełmno

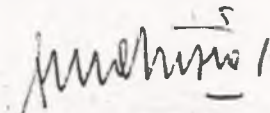
Szanowny Panie

Dyrekcja Muzeum Stutthof w Gdańsku
zwraca się do Pana z prośbą o wyrażenie zgody
na złożenie relacji z pobytu w obozie koncentra-
cyjnym Stutthof.

W wypadku wyrażenia zgody uprzejmie prosimy
o skontaktowanie się z Muzeum listownie lub tele-
fonicznie celem podania nam najbardziej dla Pana
dogodnego terminu oraz miejsca złożenia relacji.

Łączymy wyrazy szacunku.

D Y R E K T O R

mgr Tadeusz Matusiak

L.dz. 3187/I-B-3/71

mgr Brunon ZASTEMPOWSKI

C h e ł m n o

W związku z prowadzonymi aktualnie badaniami naukowymi nad problemem dzieci i młodzieży w obozach koncentracyjnych, uprzejmie prosimy o informację według następujących zagadnień:

1. Czy w obozie w Stutthofie przebywali młodociani do lat 16?
2. Jaka była sytuacja młodocianych więźniów?
3. Czy była prowadzona wśród więźniów akcja ochronienia młodocianych?
4. Czy istniał naterenie obozu specjalny blok, w którym więziono młodocianych?
5. Czy zna Pan jakieś wydarzenia związane z losom dzieci w KL Stutthof?

Ponadto prosimy o podanie adresów b. więźniów, którzy mogliby również odpowiedzieć na powyższe pytania.

Sprawę prosimy potraktować jako pilną.

Ls

łączymy wgrazy szacunku.

DYREKTOR

mgr Radeusz Matusiak

Na pismo Wasze z dnia 6.kwietnia 1971 r.L.dz.3137/I-B-3-71 dotyczące problemu dzieci i młodzieży w obozie koncentracyjnym, podaję następującą informację wg.podanych zagadnień:

- 1/ Czy w obozie w Stutthofie przebywali młodociani do lat 16? tak
- 2/ Jaka była sytuacja młodocianych więźniów?
nie różniła się zbyt od więźniów starszych, mieli jedynie większe udogodnienia w pracy,gdyż nie potrzebowali tak ciężko pracować jak starsi więźniowie.
- 3/ Czy była prowadzona wśród więźniów akcja ochraniaania młodocianych, tak, starsi więźniowie brali ich do lekkich robót, lub do prac w obrębie bloków.
- 4/ Czy istniał na terenie obozu specjalny blok, w którym więziono młodocianych?
Tak, ten blok miał się znajdować na terenie obozu żeńskiego, miał to być wydzielony, specjalny blok, lecz więźniarkom było surowo zakazane do niego się zbliżać i z nimi się kontaktować.
- 5/ Czy zna m jakieś wydarzenia związane z losem dzieci w KL.Stutthof?
Byłem świadkiem powieszenia publicznie 2 młodocianych Rosjan, /14-16 lat/ za to, że w czasie alarmu lotniczego, mieli z podoboz w Elbkągu uciec, gdyż tam mieli pracować.

Na powyższe pytania mogłaby może odpowiedzieć kol.Helena Chrzanowska, zam. w Kornatowie, pow.Chełmno, woj.bydgoskie.

/mgr/ Brunon Zastempowski

były więzien obozu Stutthof

Gdańsk , 23 IV 1974 r.

Obywatel
Brunon Zastempowski .

86- 200 Chełmno

„MUZEUM STUTTHOF”

J. ch. 249 / 1 / 74

Szanowny Panie !

Dyrekcja Muzeum Stutthof dziękuje Panu za nadesłanie ankiety . Podaje Pan w niej , że do tej samej organizacji należeli także : Jerzy Albertin , Jan Burchardt i Leon Zacharek.

Zwracamy się do Pana z prośbą o podanie dokładnych adresów wyżej wymienionych osób. Muzeum pragnie wysłać tym osobom " Ankiety uczestnika ruchu oporu " .

Łączymy wyrazy szacunku i liczymy na dalszą współpracę .

p. o. DYREKTOR

mgr Miroslaw Gliński

GDAŃSK, MARIACKA 25/26 TEL. 31 57 27

IV/2. Korespondencja obozowa - Zastempowski
Brunon

1. List z J. & Stutthof do Glancski ...,
ksero oryg. w j. miejscu.

W. 1 o. 1-2

1

Mr. Lager
H. H. H. H.
Mr. H. H. H. H.

5a

Sta. 92464 Blvd 15

Meine gerne Freundin: Schuberting
Hanna Zastempowski

An Frau Hanna Zastempowski

5a

Köln (Weichsel)
Roonstr. 1

KL/18/4.03 6.000.000

Poststelle

Rechtsabteilung

Der Tag der Einreichung kann nicht angegeben werden. Briefe im Lager sind verboten. Briefe sind zu lesen.

Ausgang aus der Lagerordnung:

Jeder Häftling darf im Monat 2 Briefe oder Postkarten empfangen und abgeben. Eingehende Briefe dürfen nicht mehr als 4 Seiten à 10 Zeilen enthalten und müssen übersichtlich und gut lesbar sein. Selbständiges Schreiben ist durch Postamtvermittlung möglich, deren Abdruck aus dem Besonderen Dienstverhältnis, Häftlingsnummer trägt, jedoch teilsweise Mitteilung. Geld, Post und Silberbestände in Briefen sind verboten. Die Annahme von Postsendungen, die den gestellten Anforderungen nicht entsprechen, wird verweigert. Unübersichtliche, schlecht lesbare Briefe werden vernichtet. Im Lager kann alles gekauft werden, Konsumgüter, welche Setzungen sind zugelassen müssen aber vom Häftling selbst im Konzentrationslager bestellt werden. Lebensmittel dürfen in jeder Zeit und in jeder Menge empfangen werden.

Der Lagerkommandant

Meine liebe Hanna und liebe Eltern!

Wieder kann ich euch für die paar Zeilen schreiben. Wenn der Sonntag kommt wo kann man euch hier schreiben, das ist der schönste Tag für mich. Gebt mir Gott mit dem gesunden und hoffe, das Ihr alle auch gesund seid. Wir sind 4 Sonntag haben kein Brief von dir. Die Briefe werden bestimmt hier auf dem Tisch liegen. Das Paket was ich habe ich am 9.12 erhalten, alles was drin ist hat mich sehr gefreut. Meine liebe Hanna und Eltern das Fest Heinechten kommt und wir müssen es gefeiert haben und ich hier so allein ohne dir, ohne meine Freunde und die liebe Eltern. Ähnlich würde ich euch allen schon jetzt ein frohes, gutes und gesundes Fest, vielleicht den nächsten Jahr werden wir schon alle zusammen das schönste Fest im Jahre feiern. Jetzt mit alle schon gesund meine liebe Hanna und Eltern und grüß die liebe Eltern und alle Verwandten. Auf nächsten Paket werde ich...

Dein Bräutigam.

III/5. Materiały imre - Zastempowski
Brunon

1. Pismo Zw. Imw. Woj. PQL z 22.05.1979
- dot. konkursu „Pamięci historycznej
żołnierstw i cywilów”, mpis, kop. k. 2 s. 1-2
2. Pismo Prezesa Sądu Rej. w Chetmie
- dot. zaproszenia na spotkanie,
mpis, kop. k. 1 s. 3
3. Komunikat Klubu Stuttgard z
20.08.1982 wraz z piśmie z
15.07.1985, kserokop. k. 3 s. 4-8
4. Protokoł z 13.05.1984 z przekazania
przez Komitet Zastempowski, Muzeum
Ligi Chetmiskiej w Chetmie pamiętek
po B. Zastempowski, mpisy k. 3 s. 9-12
5. „Memoriał Brunona Zastempowskiego”,
24.05.1991, mpis, kserokop. k. 3 s. 13-15

ogłaszają konkurs w związku z 35 rocznicą powstania Polskiej
Rzeczypospolitej Ludowej, pod hasłem

" Pamięci historycznej czynów żołnierskich"

Celem konkursu jest pozyskanie nowych, nigdzie nie ogłaszanych
i niepublikowanych tekstów z przeżyć osobistych, za okres od roz-
poczęcia I szej wojny światowej/ I-sza wojna światowa, okres międ-
zywojenny, II-ga wojna światowa, okupacja i walka o utrwalanie
władzy ludowej/.

Apel nasz o wzięcie udziału w konkursie adresowany jest wyłącznie
do członków Związku Inwalidów Wojennych PRL. z terenu województwa
toruńskiego.

Intencją ogłoszonego konkursu jest uratowanie przed zapomieniem
działalności naszych członków w walkach o wolność bytu narodo-
wej Ojczyzny i przekazanie tych materiałów młodemu pokoleniu
Polaków.

Warunki Konkursu

1. Każdy uczestnik konkursu/autor wspomnień/ nadać może jedną
pracę objętości 6-10 stron papieru podaniowego, w maszyniepisie
lub czytelnym rękopisie.
2. Prace konkursowe należy nadać w trzech egzemplarzach pod
adresem Zarządu Wojewódzkiego Związku Inwalidów Wojennych PRL
w Toruniu, Rynek Nowomiejski nr.4, a w drugiej mniejszej kopercie,
wewnątrz pierwszej podać należy nazwisko, imię i adres autora.
3. Ostateczny termin nadsyłania prac upływa z dniem 15 marca 1979r.
4. Prace konkursowe nie będą zwracane autorem.
5. Rozstrzygnięcie konkursu nastąpi w dniu 15 maja 1979r.

Przewiduje się następujące nagrody:

I-sza nagroda		5.000,-zł
dwie II-gie nagrody	po	3.000,-zł
trzy III-cie nagrody	po	2.000,-zł

Komisja Konkursowa zastrzega sobie prawo nie przyznania
I-szej nagrody lub zmianę w wysokościach nagród za przyjęte prace.

Ponadto autorzy nagrodzonych i wyróżnionych prac ogłoszonych
w czasopiśmie otrzymują za ich publikację honoraria według
obowiązujących stawek.

Prezes Zarządu Wojewódzkiego

mgr. Stanisław Kamiński

Nr Prez. ....

Bronisław Zastępowski

Chełmno

Armii Czerwonej

W imieniu Zarządu Zrzeszenia Prawników Polskich w Chełmnie mam zaszczyt zaprosić Pana na spotkanie zorganizowane przez nasze Koło w dniu 4 lutego 1986r. o godz. 16/30 w Ratuszu Miejskim w Chełmnie. Tematem spotkania będzie "Ruch oporu w Chełmnie w czasie II wojny światowej". Na spotkanie zaproszeni zostali żyjący jeszcze uczestnicy tego Ruchu. Przybycie Pana/Pani/ wzbogaciłoby dyskusję.

K. Deron

KLUB b. WIĘŹNIÓW OBOZU KONCENTRACYJNEGO »STUTTHOF«

Zarządzie Wojewódzkim ZBoWiD w Gdańsku
81-701 SOPOT 1 skrz. poczt. Nr 62

siedzibą w Sopocie, ul. Kościuski 63 (Dyr. Muzeum Stutthof tel. 51-80-47)

L. dz. Org./162/82

GDANSK, dnia 20 sierpnia 1982.

KOMUNIKATY KLUBU STUTTHOF

Szanowna /y/ i Droga /i/ Koleżanko - Kolego !

W jednym z listów otrzymanych od kolegi obozowego A.A.K. - pisze on m.i.: "Kiedy rozstawaliśmy się z sobą, my, wszyscy SZTUTOWIACY - mam na myśli rok 1945 - właśnie w tym momencie powstała w naszych sercach nigdzie nie pisana umowa, że w każdej, ciężkiej, trudnej sytuacji życiowej - będziemy sobie nadal pomagali wzajemnie. Mimo tego, że ta umowa nie jest nigdzie zapisana ani zarejestrowana, sprawdza się w pełnym tego słowa znaczeniu."

Zaczynam nasze Komunikaty od powyższego cytatu, aby mieć netto - jest to bowiem jedno z zadań naszej działalności. TRZYMAJMY SIĘ !

1. Dot.: Kluby STUTTHOF w kraju i zagranicą

Jak wiadomo nasz Klub b. więźniów Politycznych Obozu Koncentracyjnego STUTTHOF przy Zarządzie Wojewódzkim ZBoWiD w Gdańsku działa od 1958 roku i obejmuje w zasadzie swą działalnością teren Polski Północnej. W kraju działają jeszcze dwa Kluby STUTTHOF, a mianowicie:

- przy Z.W. ZBoWiD w Warszawie
- 1 a - Szczecinie przy Z.W. ZBoWiD.

Wielokrotnie podejmowaliśmy działalność celem powołania Klubu STUTTHOF w Bydgoszczy, Toruniu, Elblągu, Olsztynie - jednak bez rezultatu.

Ponadto zagranicą istnieją i utrzymują z nami kontakt:

- Klub STUTTHOF przy Zarządzie Głównym WETERANÓW WUJRI, w Moskwie
- 1 - Klub STUTTHOF w Kopenhadze /Dania/, który posiada samodzielną organizację.

Byli więźniowie OK STUTTHOF z całego kraju - niezależnie od ich udziału w Klubach środowiskowych byłych więźniów OK przy Z.W. ZBoWiD - dla kontynuacji serdecznych więzi z obozu, upamiętnienia i innych, mogą deklarować swój udział w naszym Klubie STUTTHOF przy Z.W. ZBoWiD w Gdańsku z siedzibą w Sopocie. Tym Koleżankom i Kolegom, którzy pragną brać udział w naszej działalności i mieć z nami kontakt, a nie służyli DEKLARACJI CZŁONKOWSKIEJ do naszego Klubu STUTTHOF w Gdańsku - na ich prośbę prześlemy deklarację, celem formalnego przyjęcia na członka. /Członkowie Klubu nie opłacają żadnych obowiązkowych składek/

2. Dot.: siedziby Klubu STUTTHOF przy Z.W. ZBoWiD w Gdańsku

Dla ułatwienia Koleżankom i Kolegom b. więźniom politycznym OK STUTTHOF kontaktu z naszym Klubem podajemy aktualny adres siedziby naszego Klubu:

Klub b. Więźniów Politycznych Obozu Koncentracyjnego
STUTTHOF przy Z. W. ZBoWiD w Gdańsku,
z siedzibą w Sopocie, ul. Kościuski 63
/ w lokalu Oddziału MUZEUM STUTTHOF w Sopocie /
telefon: 51-80-47

ADRES WYSYŁKOWY: Klub STUTTHOF
81-701 SOPOT 1, Skrytka pocztowa Nr 62

Nasza Kancelaria czynna jest w każdą środę w godzinach od 14⁰⁰ 15⁰⁰ w lokalu MUZEUM STUTTHOF - adres jak wyżej.

3. Dot.: bieżącego aktualizowania i usystematyzowania dokumentacji osobowej
 o: obywateli i bieżące uwzględnienie i aktualizowanie swej dokumentacji
 o: obywateli w Klubie STUTTHOF, szczególnie zgłaszanie zmian adresów oraz
 przesyłanie odpisów /ksero/ szczególnie kombatanci, oraz
 KIZ, szczególnie grupy inwalidów wojennych, odznaczonych bojowych i państw-
 wycych, dyplomów, zasród, życiorysu, relacji, artykułów o działalności
 ci i innych.
 Mają bowiem w programie opracowanie biografii byłych więźniów OK
 STUTTHOF.

4. Dot.: stałych uroczystości i spotkań związanych z upamiętnieniem
 i działalnością

Przypominamy, że w zasadzie nasz Klub bierze udział i organizuje
 stale uroczystości i spotkania o różnym programie i zakresie z nastę-
 pujących okazji:

a/ 25 STYCZNIA każdego roku - wymarsz w tragiczną pieszą ewakuację
 więźniów STUTTHOF'u przez ziemie kanabiekie - "MARSZ
 ŚMIERCY",

b/ 10 KWIECIEŃ - miesiąc pamięci narodowej, m. i. rocznica Kabanów
 ewakuacji więźniów STUTTHOF'u barkami ręcznymi - morszą
 do RPN, oraz objazdy i spotkania z ludnością na trasie
 "MARSZ ŚMIERCY",

c/ 9 MAJA - DZIEŃ WYCIĘCIA - Wyżolenie przez Armię Czerwoną poszo-
 stłych więźniów w Obozie Koncentracyjnym STUTTHOF,

d/ 22 LIPCA - ŚWIĘTO OBRONCZNI, koncert,

e/ 2 WRZEŚNIA - rocznica przybycia pierwszego transportu więźniów
 politycznych, składającego się z Żydziarzy POLSKIEJ GDAŃ-
 SKIEJ - Warszawa, w pierwszą niedzielę września,

f/ 1 listopada - Dzień Pamięci - obchody i wykładanie wieńców

g/ miesięczna spotyka się w klubie, koncerty i wystawy o temacie
 spotyka się w klubie

h/ udział w pogrzebach

Regularne spotkania - w tym odbyły się w Klubie STUTTHOF
 ŚRÓDNIEMIECZNE, 16.00 w klubie Klubu GOSPODARSTWA
 MARKARKI WOLKOWEJ w Gdyni, ul. Żołnierzy Czarnego 1, jednak z uwagi
 na stan wojenny w kraju, a wyjątkowo do udziału trzyjący rezydent Klubu
 Garnizonowego Markarki Wolkowej w Gdyni - nie nastąpił wznawienia.
 O zakończeniu spotkań MIEJSCOWYCH WYKONAWCÓW, w miejscu i terminach
 zawiadomimy kolumną i Kolegów we właściwym czasie oddzielnie.

5. Dot.: Mszy św. w dniu 5 września 1982 r. o godzinie 16,00 - NIEZBIELIŃ

Zgodnie z tradycją w NIEZBIELIŃ

- dnia 5 września 1982 r. o godzinie 16,00

na terenie MUZEUM STUTTHOF w Szutowie, przed Pomnikiem Walki i Męczeń-
 stwa z okazji 4-letniej rocznicy tragicznej ewakuacji wprowadzenia do Obozu Kon-
 centracyjnego STUTTHOF pierwszych transportów więźniów politycznych
 składających się z działaczy POLSKIEJ GDAŃSKIEJ - księży, poczestców,
 kolejarzy, nauczycieli, petowców, celników, stoczniołców, rybaków,
 ludzi morza, transportowców i wielu innych -

- ZOSTANIE ODFRATCINA MSZA ŚW. KONCELEBRUJANA PRZEZ KAPŁANÓW
 BYŁYCH WIEŹNIÓW OBOZÓW KONCENTRACYJNYCH POD PRZEWODNICTWEM
 JEJEGO EKSCELENCJI KSIĘDZA BISKUPA DR IERCHA MACZMAREK - CRDI-
 NANTUSZADIECZEJ GDAŃSKIEJ.

Do współudziału w nabożeństwie zapraszamy całe społeczeństwo -
 młodzież i dzieci, a zwłaszcza rodziny Polaków Polaczkę wziętą
 z tragedią i schowaną losów pomordowanych rodaków, byłych więźniów

obozów koncentracyjnych, kombatantów, władze, żołnierzy Wojska Polskiego
 - a także delegacje ze stowarzyszeniami, władzami i kwaterami organizacyjnymi,
 stowarzyszeń świątecznych i katechetycznych, związków, cechów, zakładów pracy.

70 Mszy św. nastąpi uroczysta złożenie wieńców i kwiatów pod KRYŻEM,
 POMNIKIEM WALKI I MĘCZYSTWA, KREMATORIUM, KOMBORĄ GAZOWĄ I STOSEM CIAŁEK
 PALNYM.

Biorąc udział w wyżej wymienionej uroczystości oddamy hołd i cześć
 pamięci tragicznie zmarłym w bohaterkiej walce z hitlerowskim okupan-
 tem - oddali bowiem największą ofiarę - SWOJĄ ŻYCIĘ.

CZEŚĆ ICH PAMIĘCI I

Jednocześnie prosimy o wcześniejsze przybycie, ażeby mając miejsce
 przed Pomnikiem w przeznaczonym dla b. więźniów i ich rodzin sektorze.

Prosimy Koleżanki i Kolegów, którzy wzmaga udział w uroczystości
 z dnia 5 września 1982 r. o załączenie znaczków Klubu STUTTHOF oraz
 / tych co posiadają / chustek "pasia" z czerwonymi trójkątem i literą
 P. W.

6. Dot.: zmarłych kol. w latach 1981 - 1982

Z naszego Grona w latach 1981 - 1982 odeszli świętej pamięci kol.:
 - Franciszek HERBER, Sopot
 - Władysław RYBA, Gdynia
 - Henryk SZYMAŃSKI, Gdynia
 - Franciszek GUZINSKI, Gdańsk

mgr. Bronisław Rantzi, Gdynia-Orlowa
 Edmund Bauman, Gdańsk-Oliwa
 Marian Wiński, Sopot
 Ewa Rudzińska, Gdańsk

- Roman Wolski, Sopot
 Władysław Sasinowski, Gdynia
 dr Julian Węgrzynowicz, Łębork
 Marian Hulewicz, Rybin
 mgr Albin Makowski, Sopot

CZEŚĆ ICH PAMIĘCI

W wymienionych pogrzebach brałszy udział poprzez nasze delegacje
 lub grupy naszych kol. z wieńcami - zwykle jeden z kol. wyłazał mo-
 w pogrzeb.

7. Dot.: działalności wydawniczej MUZEUM STUTTHOF

W bieżącym roku zostały wydane m. i. ZKSIĘŻY MUZEUM STUTTHOF Nr 4,
 cena 59,- zł oraz w związku z XX-leciem MUZEUM STUTTHOF wybito piękny
 i oryginalny Medal, cena 250,- zł bez 21%.

Do nabycia w Oddziale MUZEUM STUTTHOF w Sopocie, ul. Kościuski 63.-

8. Dot.: dobroczynnych dotacji /wpłat/ na działalność Klubu STUTTHOF

Z uwagi na nie-pobieranie żadnych składek od członków naszego KLUBU,
 a jednak niektóre bieżące konieczne wydatki związane z działalnością
 KLUBU, organizacją spotkań, wyjazdów, uroczystości, zakupów wieńców i
 kwiatów, kosztów przejazdów /autobusy/, zakup materiałów piśmiennych,
 znaczków pocztowych - zwracamy się do kol. o dobroczynną wpłatę symbo-
 liczną kwoty, jako dotację na działalność KLUBU.

Przedmiotowe wpłaty prosimy przekasać na drukach wpłat PKO /dostępne
 w każdym urzędzie pocztowym i MBP oraz PKO/ na nasze konto bankowe:

PKO S O P O T
 Nr 19610 - 2049 - 132 -
 Klub b. Więźniów STUTTHOF'u w Gdańsku

Z Góry dziękujemy za przychylne ustosunkowanie się do naszej
prośby, ułatwi to nam bardzo dyspozycję w naszej działalności - szcze-
gólnie na kosztach transportu /autobusy/. 7

Przepraszamy Koleżanki i Kolegów za stosunkowo skromne opracowania
naszych komunikatów, ale wynika to m. i. z trudności technicznych wy-
dania wogóle.

Wierzmy jednak, że przekazane wiadomości ożywią naszą działalność
i kontakty.

W następnych komunikatach omówimy zadania i plany działalności
Klubu STUTTHOF w Gdańsku oraz przedstawimy krótkie sprawozdanie z
naszej działalności w latach 1981 i 1982, a także omówimy inne sprawy
związane z odznaczeniami, rentami i emeryturami.

Z NAJSERDECZNIEJSZYMI POEDROWIENIAMI
ORAZ ŻYCZENIAMI WSZELKIEJ POMYŚLNOŚCI
ZARZĄD I AKTYW KLUBU STUTTHOF w G D A Ń S K U

Aleksander Arendt - W/Przew.	Józef Kołacki	Stefan Rybacki
Hugon Wika-Czarnowski	Zofia Kopeć	Wacław Nydelek
Maksymilian Deyna	Tadeusz Kulpiński	Wacław Szatkowski
Stefan Dudziński	Leon Iendzion - Przewod.	Bernard Szczyński-W/Prz.
Halena Cieysztorowa	Zofia Iewandowska	Elżbieta Suuca
Wiktoria Januszczyk	Stanisław Madajski	Barbara Szymańska
Józef Kausa	Hilary Nowakowski	Jadwiga Witebska
Alejo Klonkowski	Bolesław Piotrowski	Leszek Zdrojewski
Kazimierz Olejnik	Karol Spólnik	Ignacy Zieliński

-opracował:

Leszek Zdrojewski
Sekretarz Klubu STUTTHOF

Związek Bojowników o Wolność i Demokrację

ZARZĄD WOJEWÓDZKI - GDAŃSK

KLUB b. WIĘZNIÓW OBOZU KONCENTRACYJNEGO »STUTTHOF«

81-703 SOPOT, ul. Kościuszki 63 (Oddz. Muzeum Stutthof)

Tel. 51-80-47

L dz 161 85/ 467

Data 1985.07.15.

Szanowny(a) Kol. Z a s t e m p o w s k i Brunc

86-200 C h e ł m n o

Zarząd KLUBU STUTTHOF w Gdańsku przesyła serdeczne wyrazy podziękowania za przesłaną w miesiącu Kwietniu 1985 roku dotację na działalność KLUBU w wysokości 200,- złotych.

Łącząc wyrazy szacunku i życzenia wszelkiej pomyślności w zdrowiu, pozostajemy z koleżeńskimi pozdrowieniami.

Przewodniczący Klubu Stutthof
Bernard Szczęsny
W imieniu Zarządu

C z .

GZP Sopot 324 500

P R O T O K O Ł

spisany w dniu 13 maja 1987 roku w Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie w związku z przekazaniem w formie daru, pamiątek po mężu mgr Bronisławie Zastempowskim, przez P. Honoratę Zastempową - zamieszkałą w Chełmnie przy ulicy Armii Czerwonej 3

- ✓ 1. Czapka stud.- korporantka, bordo z haft. inicj. B.Z.
- ✓ 2. " " - Uniwer. Pozn., granatowa z haft. symb. medycyny
- ✓ 3. Książeczka legitymacyjna L 26778 Uniwer. Pozn. na nazwisko Bronisław Zastempowski 1938 r.
- ✓ 4. Fotografie - 16 szt.
- ✓ 5. Entlassungsbescheinigung Poznań 15.10.1 939
6. List z obozu w Stutthofie
- ✓ 7. Legitymacja tymczasowa Nr 1256, Polski ZW. b. więźniów polit. 28.09.1946r. na nazwisko Bronisław Zastempowski
8. Chusta i plakietka o tematyce oboz. w Stutthofie wym. 45 x 90, 5 x 7.5 z ok. 1968 roku
- ✓ 9. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski leg. 1184-81-99
- ✓ 10. Złoty Krzyż Zasługi leg. Nr 483-74-24
- ✓ 11. Srebrny Medal "Zasłużonym na Polu Chwały" leg. 154-73-159
- ✓ 12. Medal za udział w wojnie obronnej 1939 roku, leg. 196-82-132 MW
- ✓ 13. Krzyż Partyzancki leg. 117-86-64
- ✓ 14. Medale Zwycięstwa i Wolności 1945 r. /3 szt. /leg. 18490, D-60385, 913-71-83
- ✓ 15. Krzyż Oświęcimski leg. 71-86-116 KO
- ✓ 16. Medal XL lecia PRL leg. 41/25/84 M
- ✓ 17. Odznaka Grunwaldzka /2 szt. /leg. 220975, 643/62
- ✓ 18. Odznaka za zasługi dla m. Chełmna leg. 45
- ✓ 19. Odznaka honorowa zasłużonego działacza ZIW leg. 2973/81
- ✓ 20. Brązowa odznaka honor. PZLA leg. 288/1980

- ✓ 21. Honorowa odznaka za zasługi w sporcie szkolnym $\angle$
leg.1825/1973
- ✓ 22. Płakietka /met./ze zjazdu absolwentów ANF w W-wa
26-28-05-1967
- ✓ 23. Medal 750-lecia miasta Chełma
- ✓ 24. Emblemat - sędzia PZLA $\angle$
- ✓ 25. Książeczka wojskowa - Bronisław Zastempowski SC Nr.0267777/
1951
- ✓ 26. Legitymacja członkowska PZPR - Bronisław Zastempowski $\angle$
Nr 0156532-1975r.
- ✓ 27. Pierwsze Loty Chełma - marzec 1934 r.Nr 1 Rok I
- 28. Druk dot.Gimnazjum Chełmińskiego /bez karty tytułowej/
- ✓ 29. Srebrny Krzyż Zasługi

Młodsza $\angle$ Zastempowski

DYREKTOR
Museum Ziemi Chełmińskiej
Chełm
[Signature]
mgr Jerzy Kaldowski

spisana w dniu ..... 19... r.

Pomiędzy: Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie
(zwanym dalej „Użyczającym”)

reprezentowanym przez: Dyrektora Muzeum mgr Jerzego Kałdowskiego

a: Honoratą Zastempowską zamieszkałą w Chełmnie przy ulicy
(zwanym dalej „Biorącym do używania”)

reprezentowanym przez: .....

na podstawie upoważnienia nr ..... z dnia ..... 19... r.

W oparciu o Ustawę z dnia 15 lutego 1962 r. „O ochronie dóbr kultury i muzeach” (Dz. U. nr 10 poz. 48) oraz Zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 17 grudnia 1962 r. (Dz. U. M.K.iS. nr 3 poz. 13) zostaje zawarta umowa o użyczenie muzealiów opisanych w drugostronnym protokóle celem:

do celów prywatnych

na następujących warunkach:

1. Użyczenie następuje na okres od dnia 28.VII 1989 do dnia 30. XI 1989
„Użyczający zastrzega sobie prawo żądania zwrotu muzealiów, przed upływem terminu w razie nie zachowania przez „biorącego do używania” któregokolwiek postanowienia niniejszej umowy, lub w razie konieczności podyktowanej własnymi potrzebami.
2. „Biorący do używania” zobowiązuje się nie dokonywać jakichkolwiek zabiegów konserwatorskich, napraw, wymiany opraw lub wprowadzenia zmian w wyglądzie muzealiów bez uprzedniej pisemnej zgody „użyczającego”.
3. „Biorący do używania” nie ma prawa przekazywać muzealiów komukolwiek ani też używać ich do innych celów niż wymienione w protokóle, jak też nie może publikować prac o nich bez pisemnej zgody „użyczającego”.
4. „Biorący do używania” zobowiązuje się w napisach ekspozycji określających użyczone muzealia oraz w katalogu ekspozycji zaznaczyć, że pochodzą one ze zbiorów „użyczającego”.
5. „Biorący do używania” przyjmuje na siebie pełną odpowiedzialność za bezpieczeństwo i stan zachowania muzealiów podczas transportu i w czasie, w którym znajdują się one w jego dyspozycji.
6. „Biorący do używania” ponosi koszty zabezpieczenia przed uszkodzeniem lub utratą muzealiów, oraz koszty transportu w obie strony.
7. Postanowienia dodatkowe:

8. Umowa niniejsza wraz z integralnym drugostronnym protokółem zdawczo-odbiorczym sporządzona została w ..... egzemplarzach.

DYREKTOR

Muzeum Ziemi Chełmińskiej
w Chełmnie

pieczęć i podpis „Użyczającego”

mgr Jerzy Kałdowski

Honorata Zastempowska
pieczęć i podpis „Biorącego do używania”

12

PROTOKÓŁ ANONIMOWY
zdawczo-odbiorczy

Lp.	Nr inwentarza	Autor	Tytuł	technika	wymiary	stan zachowania
1.	MZCH-H-739		Czapka stud.-korporatka			
2.	MZCH-H-740		Czapka stud.-Uniwer.Pozn.			
3.	MZCH-D-483		Książeczka leg. L.26778 Uniwer.Pozn.,1938 r.			
~~4.~~	~~MZCH-D-483~~		~~Entlassungsbescheinigung Poznań 15-10-1939 r.~~			
5.	MZCH-E-207		Legitymacja tymcz. Nr 1256,28.09.1946 r.			
6.	MZCH-E-209		Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski			
7.	MZCH-E-210		Złoty Krzyż Zasługi leg. Nr 483-74-24			
8.	MZCH-E-211		Srebrny Medal "Zasłużonym na Polu Chwały" leg. 154-73-159			
9.	MZCH-E-212		Medal za udział w wojnie obronnej 1939 r.,leg.196-82-132			
10.	MZCH-E-213		Krzyż Partyzancki leg. 117-86-64			
11.	MZCH-E-214		Medale Zwycięstwa i Wolności 1945r. (3 szt.)			
12.	MZCH-E-215		Krzyż Oświęcimski leg. 71-86-116 KO			
13.	MZCH-E-216		Medal XL lecia PRL leg. 41-25-84 M			
14.	MZCH-E-217		Odznaka Grunwaldzka (2 szt.) leg. 220975, 643-62			
15.	MZCH-E-218		Odznaka za zasługi m.Chełmna leg. 45			
16.	MZCH-E-219		Odznaka honorowa zasłużonego działacza ZIW leg. 2973-81			
17.	MZCH-E-220		Brazowa odznaka honor. PZLA leg. 288-1980			
18.	MZCH-E-221		Honorowa odznaka za zasługi w sporcie szkolnym leg.1825			
19.	MZCH-E-222		Plakietka (met.) ze zjazdu absolwentów AWF w W-wie			
20.	MZCH-E-223		Medal 750-lecia m.Chełmna			
21.	MZCH-E-224		Emblemat - sędzia PZLA			
22.	MZCH-E-225-2		Książeczka wojskowa - Bronisław Zastępowski			
23.	MZCH-E-226		Srebrny Krzyż Zasługi			
24.	MZCH-B-705		Pierwsze Loty Chełmna-marzec 1934 r. Nr 1 Rok I			
25.	MZCH-B-706		Druk dot. Gimnazjum Chełmińskiego (bez karty tytułowej)			

DYREKTOR

Muzeum Ziemi Chełmińskiej
w Chełmie

mgr Jerzy Kaldowski

pieczętka i podpis „Użyczającego”

pieczętka i podpis „Biorącego do używania”

Strony stwierdzają, że w dniu ..... 19... r. strona „biorąca do używania” dokonała zwrotu muzealiów uwidocznionych w w/w protokóle zdawczo-odbiorczym i zwrot ten — bez zastrzeżeń — z zastrzeżeniami spisanyymi w odrębnym protokóle nr ..... z dnia ..... 19... r. podpisami stwierdzają:

pieczętka i podpis „Biorącego do używania”

mgr Jerzy Kaldowski
pieczętka i podpis „Użyczającego”

Brunonec

13

Memoriał Brunona Zastempowskiego

24 maja 1991 r.

Dzisiejsza impreza sportowa ma charakter szczególnie poświęcony jest bowiem pamięci chełmińskiego działacza sportowego magistra Brunona Zastempowskiego.

~~Wieloletni~~ Większość chełminian starszych wiekiem, a także tych młodszych, znała postać Brunona Zastempowskiego, ale obecne pokolenie młodzieży już zna go mało, albo wcale.

Dlaczego więc dzisiejsza impreza sportowa jemu właśnie jest poświęcona?

Myślę, że dane i informacje obrazujące tok jego życia pozwolą słuchaczom znaleźć odpowiedź na to pytanie.

Brunon Zastempowski urodził się 28 sierpnia 1914 roku w Berlinie.

Do Polski przybył z rodzicami po odzyskaniu niepodległości w roku 1919. Od dzieciństwa zamieszkał w Chełmie. Tutaj

uczęszczał do szkoły podstawowej, tutaj zdał maturę w Państwowym Gimnazjum Męskim im. Kazimierza Jagiellończyka w r. 1937.

Po maturze odbył służbę wojskową w Szkole Podchorążych Rezerwy ~~xxx~~ przy 65 pułku piechoty w Grudziądzu, a po jej zakończeniu rozpoczął studia w 1938 roku na Uniwersytecie poznańskim na wydziale lekarskim, studium wychowania fizycznego.

Wybuch II wojny światowej, przerwał mu studia. 15 sierpnia

1939 r. został zmobilizowany. Odbył całą kampanię wrześniową w stopniu plutonowego podchorążego jako 2-ca dowódcy plutonu.

Brał udział w walkach pod Grudziądem, Łowiczem, Nad Bzurą i w Puszczy Kampinowskiej.

20 września 1939 roku dostał pod Warszawą do niewoli niemieckiej z której został zwolniony 15 października 1939 roku.

W czasie okupacji po wyleczeniu się z choroby rozpoczął pracę w Fabryce Maszyn Rolniczych Petersa w Chełmie. Od kwietnia 1943 roku rozpoczął działalność w ruchu oporu w szeregach polskiej armii powstańczej w której pełnił obowiązki dowódcy II kompanii w zgrupowaniu zorganizowanym przez chełmińskiego Alfonsa Klementowskiego.

W 1944 roku grupa została częściowo zdekonspirowana. 1 sierpnia 14 1944 roku Brunon Zastempowski został aresztowany. Po pobycie w więzieniu w Chełmnie i Bydgoszczy został przewieziony do obozu koncentracyjnego w Stutthofie, gdzie przebywał do stycznia 1945 r. W czasie ewakuacji obozu przeprowadzonej w związku ze zbliżającą się linią frontu, udało mu się zbiec wraz z 5 kolegami.

Do Chełmna przybył 15 marca 1945 roku.

Już od kwietnia 1945 roku wraz z grupą innych osób, którym leżało na sercu jak najszybsze rozpoczęcie nauczania polskiej młodzieży, podjął się mozolnej pracy oczyszczenia z nieczystości i usuwania zniszczeń w gmachu przedwojennego gimnazjum humanistycznego żeńskiego przy ulicy Kościuszki nr 11, gdzie już w maju rozpoczęto naukę pierwszych grup młodzieży.

Brunon Zastempowski rozpoczął w tym gimnazjum jako nauczyciel wychowawcy fizycznego pracę

W pierwszych latach pracy studiując zaocznie ukończył 1-letni kurs dla nauczycieli wych. fizycznego w Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie. W latach następnych pogłębiał wiedzę w zakresie pedagogiki, wychowania fizycznego i sportu uzyskując stopień naukowy mgr wychowania fizycznego.

14 października 1972 roku został mianowany profesorem szkół średnich. Brunon Zastempowski pracował przez 40 lat w tej szkole w której pracę rozpoczął. Wielki przyjaciel młodzieży poświęcił się bez reszty pracy na polu wychowania fizycznego i sportu.

Już w 1945 roku założył przy Gimnazjum i Liceum w Chełmnie koło sportowe pod wielo mówiącym tytułem "Grom".

Potrafił zachęcić młodzież do systematycznej pracy w wielu sekcjach koła sportowego. Nawiązywał ściśle kontakty z powstającymi na terenie Chełmna klubami sportowymi, zachęcając uczniów do pracy w tych klubach i podnoszeniu sprawności.

Był wieloletnim działaczem koła sportowego "Start" Nadwiślanin, w działalności sportowej uzyskał legitymację Sędziego państwowego i międzynarodowego w lekkiej atletyce, sędziego okręgowego i instruktora koszykówki i siatkówki.

Pod koniec swej wieloletniej działalności Brunon Zastempowski poświęcił się pracy w Polskim Towarzystwie do Walki z kalectwem. Prowadził też zajęcia rehabilitacyjne w związku inwalidów S-ni 1 Maja w Chełmnie.

Praca zaangażowanego uczuciowo pedagoga, jakim był Brunon Zastempowski przysporzyła satysfakcji i laurów nie tylko młodzieży z którą pracował, ale całemu społeczeństwu chełmińskiemu.

Był autorem wielu pięknych wyników lekkoatletycznych, jakie uzyskiwał SKS "Grom", a potem SKS "Ogólniak" na szczeblu okręgowym i ogólnopolskim, a nawet międzynarodowym, bowiem olimpijczyk w rzucie młotem Alfons Niklas był absolwentem tutejszego liceum i członkiem SKS "Ogólniak", a także "Start" Nadwiślanin.

Skoczek w dal Tarnawski sprinter Walendzik, biegi narodowe A. Buszewicz, sprinter Władysław Kowalski, Janusz Żoikowski i inni. Był zaangażowanym emocjonalnie i ambitnym wychowawcą, dlatego też jego drużyny stawały do zawodów we wszystkich dyscyplinach: siatkówce, koszykówce, piłce ręcznej - IV miejsce w mistrzostwach polski juniorów, piłce nożnej, biegach sztafetowych, w sportach zimowych, a nawet w gimnastyce.

Jak nadmieniono we wstępie wszyscy starsi Obywatele naszego miasta oraz starsi uczniowie Liceum Ogólnokształcącego pamiętają małą, skromną ale jakże żywotną postać Brunona Zastempowskiego.

Umarł 22 września 1986 roku dając ^{przyczynek} do wspomnień i refleksji. Naszym skromnym memoriałem pragniemy uczcić prof. mgr Brunona Zastempowskiego.

E Cześć jego pamięci

Odznaczenia uzyskane przez Brunona Zastempowskiego znajdują się w gablotce:

- Złoty Krzyż Zasługi - URP 1974 r.
- Srebrny Medal - Zasłużony na polu chwały URP 1974r.
- Medal Zwycięstwa i Wolności - 3 -krotnie
- Odznaka Grunwaldu NDWP 1958r i 1962r.
- Honorowe Odznaczenie za Zasługi w Sporcie Szkolnym • Z. Główny Szkolnego Związku Sportowego w -wie 1973r.
- Krzyż Kawalerski "Polonia Restituta"
- Krzyż Oświęcimski "Więźniom hitlerowskim i obozów koncentracyjnych"
- Krzyż Partyzancki
- Medal "Za udział w Wojnie Obronnej" 1939 roku

J:R-839/1536 Pom.

Chełmno

Zastępcowski Brunon

K. Party informacyjna

k. 5

a

FUNDACJA
Chełmno PAP Pomorze 1

† ZASTĘPOWSKI Brunon
ps "Sergiusz" 1914-1987
d-ca 2 kompanii w Rejonie PAP
Chełmno. Walki w 1939 w Armii "Pomorze"
Grupa Operacyjna gen. M. Böttacia -
1942 - Polska Armia Powstania. Działalność
sabotażowo-dywersyjna. Aresztowany
15.08.1944 - Sledztwo Chełmno, Bydgoszcz
Oboz Stutthof, uciełka. Małczyński.
Zob: Relacja Andrzej Gaborowski
Słownik Biograficzny Konspiracji
Pomorskiej 1939-1945 część 4
Fundacja "Archiwum Pomorskie AK"
str 164, 165 Toruń 1998

Drut
2003

2

PA8 GBDWA02

ZASTĘPOWSKI

1939

OKRĘG POMORZE

1945

AK

Vel. JARZĘCKI

ELŻBIETY ZAWACKIEJ

GENERALNA

FUNDACJA

a/

Chetna 3
202-11K

Zestępowski Bronisław

Spotykał się z A. Janochim w
p. Montekotowym w domu w T. Kmyś-
dziniskiego w Chetna.

źródło: inf. Heleny Chmelenowskiej

Torun 15. 03. 95

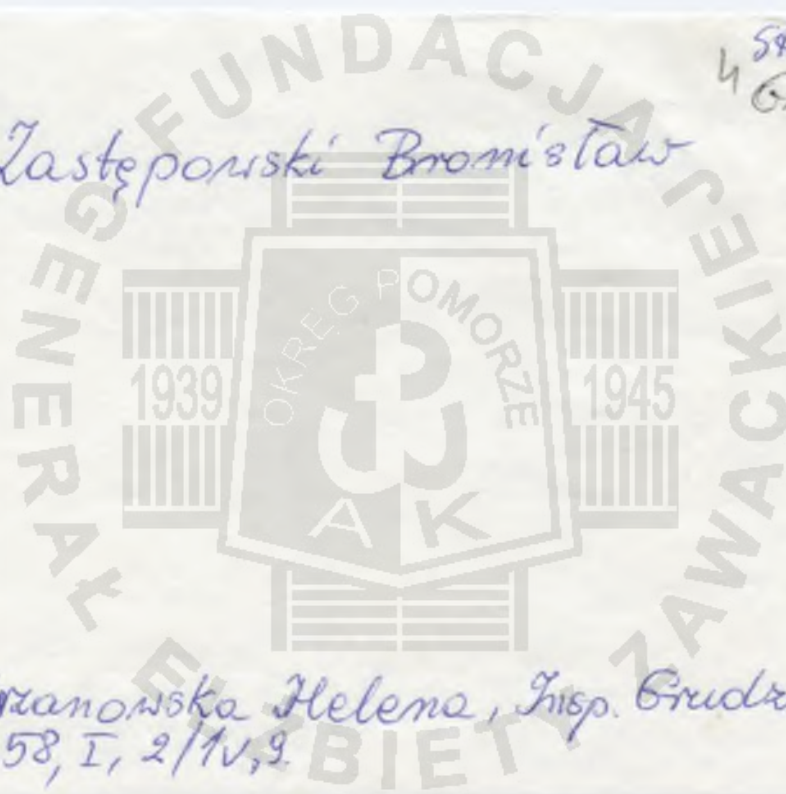
HMM-95

2/

Zastępowy Broniśław

Stettin
Grudziadz
PAP

T: Chazanowska Helena, Insp. Grudziadz,
K-58, I, 2/1V, 2
MG'84

Zastempowski Bronow Chetmo 5
PSP

Zob. Gajsirowski A., Polskie
Armia Powstania..., Torun 1997,
s. 55 (tu Bronow)

EL. V'14

Zastempowski
Brunon

